Zilā Karoga programma

IEVIEŠANAS KRITĒRIJI UN VADLĪNIJAS

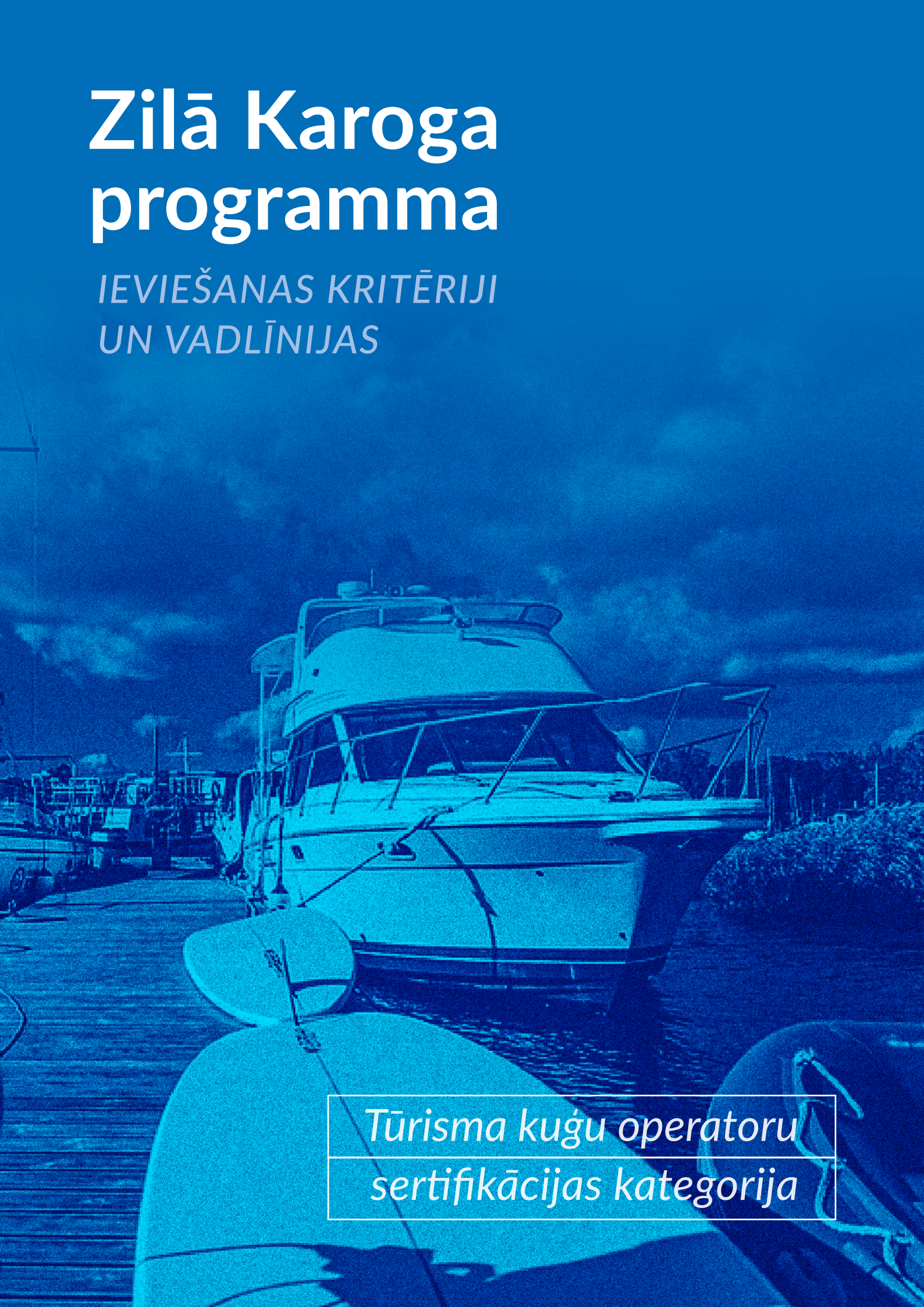

Tūrisma kuģu operatoru sertifikācijas kategorija

Publikācija sagatavota projekta “Vides izglītības fonda ekosertifikācijas programmu veiktspējas stiprināšana” ietvaros, kas tiek īstenots ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu. Par šīs publikācijas saturu pilnībā atbild nodibinājums “Vides izglītības fonds”.

Saturs

7 Priekšvārds

8 Ievads

9 Programmas kritēriju sistēma, sertifikāta iegūšana un kvalitātes kontrole

10 Zilā Karoga sertifikācijas norise

11 Zilā Karoga sezonas norise un kvalitātes kontrole

14 Vides izglītība un informācija

14 1. kritērijs Tūristiem ir pieejama informācija par vietējām ekosistēmām un vides jautājumiem. Operators nodrošina informācijas pieejamību, tai skaitā kartes par apmeklējamām jūras teritorijām un to aizsardzības statusu, ja attiecināms

16 2. kritērijs Operators nodrošina uzvedības kodeksa un apmeklējuma laikā ievērojamo noteikumu pieejamību, tai skaitā par uzvedību ostas teritorijā

17 3. kritērijs Uz kuģa un biļešu kasēs ir izvietota pamatinformācija par Zilā Karoga programmu.

18 4. kritērijs Operators programmas līdzdalības aktivitāšu nodrošināšanas ietvaros ir atbildīgs par vismaz vienas vides izglītības aktivitātes piedāvāšanu saviem klientiem, darbiniekiem vai vietējai sabiedrībai

20 5. kritērijs Visi darbinieki ir informēti par operatora īstenotajām vides iniciatīvām

21 6. kritērijs Visi darbinieki vismaz reizi gadā piedalās apmācībās par vietējiem vides jautājumiem un plašāku vides un ilgtspējīgas attīstības problemātiku

22 7. kritērijs Uzņēmums nodrošina kvalificēta gida iesaistīšanu pakalpojuma sniegšanā, iekļaujot gida darba pienākumos pilnvērtīgu drošības un vides informācijas sniegšanu klientiem

24 8. kritērijs Operatoriem, kas piedāvā sauszemes ekskursijas vai prāmju servisu nokļūšanai uz ekskursijas vietu kā papildpakalpojumu, informācija klientiem jāsniedz pirms ekskursijas uzsākšanas, iekļaujot pilnvērtīgu informāciju par vietējo vidi un ekosistēmām, kā arī vietējās vides specifiku un uzvedības kodeksu

25 **Vides pārvalde**

25 9. kritērijs Uzņēmums savas darbības regulārai pārraudzībai, kā arī vides pārvaldes mērķu sasniegšanai ir izveidojis apsaimniekošanas komisiju, kas atbild par regulāru peldlīdzekļu, ēku un aktivitāšu ieviešanas kontroli un uzlabojumu plānošanu

26 10. kritērijs Uzņēmumam ir izstrādāta vides politika un vides rīcības plāns ar konkrētiem sasniedzamiem mērķiem un uzlabojumiem. Darbinieki ir informēti par uzņēmuma vides politiku un rīcības plānu

27 11. kritērijs Uzņēmumam ir visas nepieciešamās atļaujas piedāvāto pakalpojumu sniegšanai. Visas ēkas un inventārs atbilst nacionālās likumdošanas izvirzītajām prasībām

28 12. kritērijs Bīstamo atkritumu apsaimniekošana tiek organizēta atbilstoši likumdošanā noteiktajām prasībām

29 13. kritērijs Uz kuģiem un visās ēkās jāizvieto atbilstoši atkritumu konteineri, un pēc atgriešanās ostā jānodrošina savākto atkritumu apsaimniekošana atbilstošas atļaujas saņēmušā uzņēmumā

30 14. kritērijs Dalītās atkritumu vākšanas konteineri (piemēram, plastmasas, stikla, metāla, papīra, bioloģisko atkritumu) jāizvieto gan uz kuģa, gan uzņēmuma ēkās un teritorijās

31 15. kritērijs Vienreiz lietojamo plastmasas materiālu un iepakojuma izmantošana, īpaši ēdienu un dzērienu, ir stingri jāierobežo. Ja tiek izmantoti vienreiz lietojamie produkti, jāpievērš uzmanība to pārstrādes iespējām vai izcelsmei (priekšroku dodot precēm un produktiem, kas ražoti no biodegradabliem materiāliem)

32 16. kritērijs 50% no klientiem piedāvātajiem pārtikas produktiem jābūt vietējās izcelsmes vai sertificētiem bioloģiskās lauksaimniecības un godīgās tirdzniecības sistēmās

33 17. kritērijs Papīra izstrādājumi (papīra dvieļi, tualetes papīrs, salvetes) ir ekosertificēti vai izgatavoti no nebalināta papīra

33 18. kritērijs Smēķēšana uz klāja ir stingri ierobežota vai aizliegta pilnībā. Ja smēķēšana ir atļauta, smēķēšanas zonai jābūt nodalītai un aprīkotai ar pelnutraukiem, nepieļaujot izsmēķu nonākšanu dabā

34	19. kritērijs	Ja ostā ir pieejamas bilžūdeņu atsūknēšanas iekārtas, to izmantošana ir obligāta. Neattīrīti notekūdeņi nedrīkst tikt novadīti apkārtējā vidē
35	20. kritērijs	Notekūdeņu nodošana tiek veikta atbilstoši nacionālajai likumdošanai un regulējumam attiecīgi licenzētā uzņēmumā. Neattīrītu notekūdeņu novadīšana apkārtējā vidē nav pieļaujama
36	21. kritērijs	Izvēloties remonta un sadzīves ķīmijas līdzekļus (krāsas, krāsas noņēmēji, tīrīšanas un mazgāšanas līdzekļi u.c.), priekšroka tiek dota videi draudzīgiem un ekosertificētiem produktiem, ja to tehniskā specifikācija atbilst pielietojuma nolūkiem. Tīrīšanas līdzekļi, kas nonāk pelēkajos notekūdeņos, ir biodegradabli
37	22. kritērijs	Kuģu remonta un krāsošanas darbi ostā notiek tikai speciāli noteiktās un aprīkotās zonās, kur toksisko vielu noplūžu riski ūdenī vai augsnē ir novērsti
37	23. kritērijs	Darbiniekiem un klientiem tiek nodrošināti videi draudzīgi kosmētikas un higiēnas līdzekļi. Visi uz kuģa izmantotie kosmētikas un higiēnas līdzekļi ir biodegradabli
38	24. kritērijs	Uzņēmums popularizē ilgtspējīgu mobilitāti
38	25. kritērijs	Piesārņojuma vai ārkārtas situāciju gadījumā nekavējoties tiek informētas atbildīgās institūcijas
39	26. kritērijs	Dzinēju apkopes biežumam un ātruma režīmam ekspluatācijas laikā jābūt mērķētam uz energoefektivitātes paaugstināšanu un piesārņojuma samazināšanu
39	27. kritērijs	Stingri tiek ievēroti noenkurošanās ierobežojumi dabas teritorijās un citur, kur tādi noteikti. Kur iespējams, tiek izmantotas pietauvošanās bojas
40	28. kritērijs	Nolietoto peldlīdzekļu utilizācija tiek veikta, nodrošinot pilnīgu atbilstību nacionālajai likumdošanai
40	29. kritērijs	Tiek īstenoti trokšņa piesārņojuma samazināšanas pasākumi
41	30. kritērijs	Labo prakšu pārņemšana un ieviešana tiek attiecināta arī uz tām uzņēmuma ēkām un infrastruktūru, kas netiek izmantota publiski

42 **Drošība un pakalpojumi**

42 31. kritērijs Uz kuģa ir izvietots atbilstošs un pamanāms dzīvības glābšanas, pirmās palīdzības sniegšanas un ugunsdzēsības aprīkojums, kas atbilst visām nacionālo institūciju izvirzītajām prasībām un standartiem

44 32. kritērijs Rīcībām ārkārtas situācijās ir spēkā esoši rīcības plāni un algoritmi. Darbinieki ir saņēmuši regulāras apmācības par drošības un glābšanas pasākumiem, kā arī rīcību ārkārtas situācijās un spēkā esošajiem rīcības plāniem un to prasībām

45 33. kritērijs Uz kuģa ir izvietota drošības informācija un informācija par drošības pasākumi

46 34. kritērijs Ja tūres laikā tiek piedāvāts alkohols, tiek ievēroti visi noteiktie ierobežojumi un piesardzības pasākumi

47 35. kritērijs Tūristiem ir pieejamas sanitārās labierīcības. Tās tiek uzturētas tīras, to atrašanās vieta ir atzīmēta, un pieeja tām ir droša. Tūres laikā ir nodrošināta dzeramā ūdens pieejamība

48 36. kritērijs Ir pieejama infrastruktūra un labierīcības, kas piemērotas cilvēkiem ar kustību traucējumiem un īpašām vajadzībām

49 37. kritērijs Uz klāja ir izvietota informācija un norādes par visiem svarīgākajiem labiekārtojuma un infrastruktūras elementiem

50 **Korporatīvā sociālā atbildība**

50 38. kritērijs Netiek pieļauta diskriminācija pēc dzimuma, seksuālās orientācijas, fiziskajiem, etniskajiem vai reliģiskajiem parametriem

51 39. kritērijs Uzņēmuma darbība atbilst spēkā esošās darba likumdošanas prasībām

52 40. kritērijs Uzņēmums atbalsta vietējo ekonomiku, dodot priekšroku vietējiem produktiem

52 41. kritērijs Uzņēmums aktīvi atbalsta vietējā līmeņa ilgtspējīgu attīstību veicinošas iniciatīvas un vietējo vides un sociālo organizāciju aktivitātes

53 42. kritērijs Neizmantotie materiāli, aprīkojums un mēbeles tiek nodoti izmantošanai vietējām labdarības organizācijām

54 **Bioloģisko daudzveidību atbalstoša rīcība**

54 43. kritērijs Tiek respektēti visi nosacījumi, kas ievērojami, uzturoties jutīgās un aizsargājamās dabas teritorijās

55 44. kritērijs Tuvošanās savvaļas sugām un to populāciju areālam tiek veikta lēnā gaitā, lai netraucētu to dabisko izturēšanos. Netiek pieļauta savvaļas dzīvnieku aplenkšana, sagūstīšana vai izsekošana

56 45. kritērijs Vairošanās sezonas laikā tiek ievēroti papildu uzmanības pasākumi. Dzīvnieku mazuļi netiek nošķirti no grupas

56 46. kritērijs Savvaļas dzīvnieku tuvumā tiek maksimāli samazināts trokšņa apjoms, tai skaitā izslēdzot dzinēju vai pārvietojoties tukšgaitā

57 47. kritērijs Uzņēmums ir atbildīgs par klientu informēšanu attiecībā uz nosacījumiem tiešai saskarei, kontaktam vai suvenīru iegūšanai no dzīvnieku un augu sugām

58 48. kritērijs Tūristi un darbinieki nebaro savvaļas dzīvniekus

59 49. kritērijs Novērojot savvaļas dzīvniekos trauksmi vai nemieru, nekavējoties tiek palielināta distance līdz tiem

60 50. kritērijs Uzņēmums ir atvērts sadarbībai ar zinātniskajām un izpētes institūcijām, vajadzības gadījumā atvēlot uz kuģa vietu izpētes aktivitāšu norisei un palīdzot zinātniskajām institūcijām datu apkopošanas vai monitoringa veikšanas aktivitātēs

61 51. kritērijs Operators atbildīgajām institūcijām ziņo par novērotajiem ievainotajiem, iesprostotajiem vai bojā gājušajiem savvaļas dzīvniekiem

62 **Pielikumi**

63 Pielikums A Izņēmuma gadījumi

64 Pielikums B Uzvedības kodeksa izveidošanas vadlīnijas un paraugs

64 Pielikums C Zilā Karoga programmas informācija

64 Pielikums D Vides izglītības pasākumu plānošanas un īstenošanas vadlīnijas

64 Pielikums E Informācija, kas sniedzama pirms tūres

64 Pielikums F Vides mērķu matrica

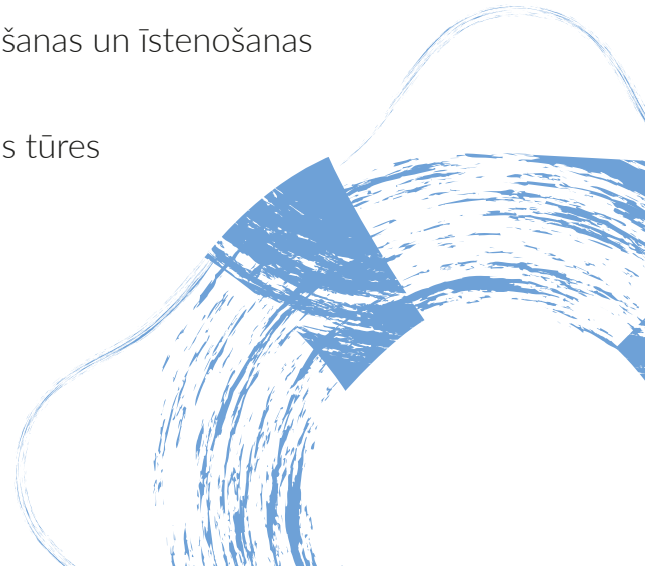

Priekšvārds

Nu jau vairāk nekā divdesmit gadus arī Latvijā plīvo Zilais Karogs – pasaulē pazīstamākais tūrisma ekosertifikāts –, kas ir kļuvis par neatņemamu vasaras sezonas sastāvdaļu arī pie mums. Jau ilgus gadus Latvijā Zilais Karogs sertifikācijas apakšprogrammu ietvaros ir pacelts peldvietās un jahtu ostās. Nu tām ir pievienojusies arī sertifikācijas kategorija kuģu tūrisma operatoriem.

Protams, Zilā Karoga sertifikācijas saņemšana nav vienkārša, jo līdz sertifikāta saņemšanai aizsniegties nav viegli – līdztekus stingrajiem kritērijiem attiecībā uz augsta līmeņa infrastruktūras un servisa līmeni nopietna uzmanība jāpievērš arī apmeklētāju un plašākas sabiedrības informēšanai un izglītošanai par vides jautājumiem. Turklāt kritēriji arī globālā līmenī tiek pastāvīgi uzlaboti un pastiprināti, ņemot vērā arī vides jautājumu pieaugošo prioritāti un globālos izaicinājumus gan vides aizsardzībā, gan tūrisma vides ietekmju mazināšanā.

Cerams, ka šīs vadlīnijas palīdzēs Zilā Karoga programmas ieviešanā un rosinās atbildīgu tūrisma uzņēmēju interesi un izpratni par programmas nosacījumiem, lai jau tuvākajās sezonās Zilā Karoga peldvietām un jahtu ostām piepulcētos pirmie veiksmīgi sertificētie tūrisma kuģi.

Jānis Ulme
Zilā Karoga programmas
Nacionālais operators

Ievads

Zilā Karoga programma ir viena no starptautiskās sabiedriskās organizācijas *FEE International* (Vides izglītības fonds) īstenotajām globāli pazīstamajām iniciatīvām. Programmas pirmsākumi meklējami jau 1985. gadā, kad tās īstenošanu aizsāka Francijā. Kopš 1987. gada programmas darbība ir paplašinājusies, tajā iesaistoties virknei Eiropas valstu. Latvija programmā iesaistījās 1998. gadā un var lepoties ar vadošo lomu Baltijas valstu starpā pēc sertifikāciju skaita. 2001. gadā, *FEE International* iesaistoties Dienvidāfrikas Republikai, programma uzsāka darbību globālā līmenī. Šobrīd programmā ir iesaistījušās jau 50 pasaules valstis, un tā ir kļuvusi par globālā līmenī atpazīstamāko vides balvu tūrisma sektorā. Zilā Karoga programmā balvas sertifikāts šobrīd tiek piešķirts peldvietām, jahtu ostām un tūrisma kuģu operatoriem.

Zilā Karoga mērķis ir ilgtspējīgas attīstības veicināšana, koncentrējoties uz piekrastes un ūdens ekosistēmu veselību un dzīvotspēju, kā arī negatīvo tūrisma ietekmju samazināšanu un novēršanu. Tā izvirza stingrus kritērijus piecās pamata kategorijās - vides izglītība un informācija, vides pārvalde, drošība un pakalpojumi, korporatīvā sociālā atbildība, bioloģisko daudzveidību atbalstoša rīcība -, iedrošinot pašvaldības, piekrastes apsaimniekotājus, jahtu ostas un tūrisma kuģu operatorus sasniegt atbilstību visaugstākajiem standartiem un sekmējot sadarbību viesmīlības un vides aizsardzības institūciju un organizāciju starpā gan vietējā, gan nacionālā un starptautiskā līmenī.

Šīs vadlīnijas ir sagatavotas ar mērķi sniegt atbalstu programmas ieviešanai vietējā līmenī un palīdzēt veidot vienotu izpratni par programmas kritēriju prasībām, sniedzot detalizētu informāciju par Zilā Karoga iegūšanu, kvalitātes kontroli, kā arī prasībām un ieviešanas niansēm attiecībā uz katru konkrēto kritēriju grupu un atsevišķiem kritērijiem.

Programmas kritēriju sistēma, sertifikāta iegūšana un kvalitātes kontrole

Programmas kritēriji ir sadalīti divās grupās – obligātajos un vadlīniju kritērijos. Tūrisma kuģu sertifikācijas programmā lielākā daļa kritēriju ir obligātie – tas nozīmē, ka sertifikāta saņemšanas priekšnosacījums ir šo kritēriju ieviešana praksē. Savukārt vadlīniju kritēriju ieviešana tiek uzskatīta par priekšrocību un labo praksi, bet tā nav obligāta īstermiņā.

Jāatzīmē, ka kopējie starptautiskie kritēriji ir uzskatāmi par vienojošo, bet ne augstāko standartu. Katrā *FEE International* dalībvalstī organizāciju pārstāvošais nacionālais operators ir tiesīgs, ņemot vērā nacionālo likumdošanu vai vietējo situāciju un vides izaicinājumus, kas prasa steidzīgu rīcību, noteikt stingrākas prasības kritēriju ieviešanā, kamēr tās nav pretrunā ar Zilā Karoga kopējo skatījumu un citiem kritērijiem vai organizācijas vērtībām. Papildkritēriju noteikšana norisinās atbilstoši Zilā Karoga institūciju noteiktām procedūrām, par šīm izmaiņām informējot Nacionālo žūriju un programmas Starptautisko sekretariātu. Par izmaiņām kritērijos pirms sezonas sertifikācijas pieteikšanās cikla ir jābūt informētiem arī sertifikācijas kandidātiem.

Kritēriju un vadlīniju dokuments ir noderīgs atbalsta instruments visiem šīs jomas uzņēmumiem, kas gatavojas kandidēt Zilā Karoga saņemšanai vai ir iesaistīti programmas īstenošanā vietējā līmenī neatkarīgi no tā, vai gatavošanās sertifikācijai norisinās pirmo reizi vai ir jau uzkrāta pieredze. Tāpat arī Zilā Karoga vadlīnijas ir izmantojamas sertifikācijas izvērtēšanā iesaistītajām institūcijām un organizācijām.

Tūrisma kuģu operatoru sertifikācijas kategorijā sertifikācija tiek izsniegta vienam vai vairākiem uzņēmuma pārziņā esošajiem kuģiem, nevis uzņēmumam kopumā. Čartera kompānijas var kandidēt uz sertifikāta saņemšanu, ja to piedāvātās tūres apkalpo viņu personāls.

Zilā Karoga sertifikācijas programmas kontekstā par tūrisma kuģu operatoru uzskatāms uzņēmums, kas piedāvā tūrisma pakalpojumu, izmantojot kvalificēta kapteiņa vadītu motorizētu vai burukuģi, vai vairākus šādus kuģus.

Zilā Karoga sertifikācijas norise

Zilais Karogs tiek piešķirts katru gadu, un sertifikācija ir spēkā uz vienu sezonu. Sertifikācijas procesa pamatā ir atbilstošos termiņos iesniegta kandidāta pieteikuma anketas. Pieteikuma anketas, balstoties aktuālajās izmaiņās kritērijos un ieviešanas procedūrās, starpsezonā sagatavo nacionālā koordinācija un kopā ar nākamās sezonas kalendāro plānu izsūta potenciālajiem kandidātiem.

Kandidātu atbilstība programmas kritērijiem tiek vērtēta divos līmeņos – Nacionālajā un Starptautiskajā žūrijā. Latvijā Zilā Karoga Nacionālās žūrijas funkcijas izpilda Peldvietu un jahtu ostu atbilstības novērtējuma komisija, kas darbojas uz Ministru kabineta rīkojuma pamata (MK rīkojums Nr. 442, no 2019. gada 18. septembra). Komisijā ir iekļautas institūcijas, organizācijas un eksperti, kuru kompetences sfērā ir vides aizsardzības un piekrastes apsaimniekošanas un pārvaldības jautājumi. Komisijas sastāvā ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Veselības ministrijas, Satiksmes ministrijas, Iekšlietu ministrijas un Ekonomikas ministrijas virzītie pārstāvji, kā arī Latvijas Pašvaldību savienības, Daugavpils Universitātes aģentūras "Latvijas Hidroekoloģijas institūts", Latvijas Pludmales glābēju asociācijas, Latvijas Zēģelētāju savienības un Vides izglītības fonda speciālisti un eksperti. Starptautiskajā žūrijā ir pārstāvēts *FEE International*, ANO (Apvienoto Nāciju Organizācija) Vides programma, UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*), Eiropas Vides aģentūra, ICOMIA (*International Council of Marine Industry Associations*), kā arī starptautiski atzīti eksperti un organizācijas peldētāju drošības, vides pieejamības un citās aktuālās tēmās, kas skar Zilā Karoga sertifikācijas jautājumus.

Zilā Karoga sezonas norise un kvalitātes kontrole

Sezonas laikā uz sertificētajiem tūrisma kuģiem ir jābūt paceltam Zilajam Karogam – kopējai atpazīstamības zīmei visās Zilā Karoga vietās pasaulē. Karoga atrašanās mastā pilda divējādu funkciju – tā ne tikai apstiprina līdzdalību programmā, bet arī simbolizē atbildību par atbilstību programmas noteiktajiem kritērijiem, standartiem un prasībām. Informācijai par Zilā Karoga sertifikāciju ir jābūt izvietotai uzņēmuma interneta vietnē, biļešu kasēs un reklāmas materiālos.

Sezonas laikā sertificētajās Zilā Karoga vietās norisinās kvalitātes kontroles pārbaudes. Kvalitātes kontroles vizītes – gan starptautiskās, gan nacionālās – var norisināties gan izziņotā veidā (iepriekš paziņojot un veicot kontroles vizīti kopā ar sertificētās vietas apsaimniekotāju), gan neizziņoti (paziņojot par to norisi, ja konstatētas kādas problēmas vai nepieciešami uzlabojumi un precizējumi).

Ja kāds no sertificētajiem kuģiem neizpilda sertifikācijas prasības, Zilais Karogs tiek nolaists uz laiku vai atlikušo sezonu atkarībā no konstatētā pārkāpuma apjoma un iespējām nepilnības novērst.

Ir trīs līmeņi neatbilstību konstatējumā, kas nosaka arī procedūras turpmākai rīcībai un sertifikācijas statusam.

1. Kā **neliela neatbilstība** tiek kvalificētas situācijas, kad konstatēta neatbilstība tikai vienam obligātajam jeb imperatīvajam kritērijam, neradot tiešu apdraudējumu apmeklētāju un klientu veselībai un drošībai, kā arī apkārtējai videi.

   Ja attiecīgā kritērija neizpilde rada šādu apdraudējumu, tad neatbilstība tiek kvalificēta jau kā **būtiska neatbilstība**, pat ja kvalitātes kontroles rezultātos nav konstatēta neatbilstība vairākos obligātajos kritērijos.

   Ja konstatētā neatbilstība var tikt novērsta uzreiz (piemēram, stenda informācijas aktualitāte u.tml.), tad karogs netiek nolaists un neatbilstība tiek reģistrēta tikai kontroles pārskatā. Ja problēmu nav iespējams atrisināt nekavējoties, karogs tiek nolaists un apsaimniekotājam 10 dienu laikā ir jānodrošina trūkumu novēršana. Atbilstoša informācija tiek ievietota arī Zilā Karoga datubāzēs.

2. **Būtiska neatbilstība** attiecas uz situācijām, kad pārkāpumi vai neatbilstības tiek konstatētas 2-3 obligāto kritēriju izpildē, bet arī

nerada tiešu apdraudējumu apmeklētāju veselībai un drošībai, kā arī apkārtējai videi.

Ja attiecīgo kritēriju prasību pārkāpumi rada šādu apdraudējumu, tad neatbilstība tiek kvalificēta jau kā **kritiska neatbilstība**.

Šādu klasificētu pārkāpumu situācijās karogs tiek nolaists, un apsaimniekotājam 10 dienu laikā ir jānodrošina trūkumu novēršana. Atbilstoša informācija tiek ievietota arī Zilā Karoga datubāzēs.

3 Kā **kritiska neatbilstība** tiek klasificētas situācijas, kad uz kuģa tiek konstatēti pārkāpumi vienā vai vairākos obligātajos kritērijos, radot tiešu apdraudējumu klientu un apmeklētāju veselībai un drošībai, kā arī apkārtējai videi, vai arī situācijas, kad sertifikācijas pieteikumā norādītā informācija ir bijusi maldinoša attiecībā uz uzņēmuma situāciju.

Šādās situācijās Zilā Karoga sertifikācija aktuālajai sezonai tiek anulēta un karogs ir jānolaiž līdz sezonas beigām, izvietojot attiecīgu informāciju stendā, biļešu kasēs un interneta vietnē, kā arī aktualizējot informāciju starptautiskajās un nacionālajās datubāzēs.

Situācijās, kad tiek konstatētas neatbilstības kritērijiem, nacionālā koordinācija informē uzņēmuma kontaktpersonas, kas norādītas Zilā Karoga pieteikumā. Ja Zilais Karogs tiek nolaists uz laiku vai atlikušo sezonu, informācija ir jāizvieto arī informācijas stendā. Kad konstatētie pārkāpumi būtisku neatbilstību situācijās ir novērsti, uzņēmums sniedz informāciju nacionālajai koordinācijai un pēc papildu kontroles vizītes vai pietiekamas foto dokumentācijas saņemšanas Zilais Karogs var atkal tikt pacelts mastā, un tiek arī atjaunota informācija Zilā Karoga datubāzēs. Ja nelielas vai būtiskas neatbilstības konstatējuma procedūrās noteiktajā laika periodā – desmit dienās – situācija nav atrisināta, Zilā Karoga sertifikācija uz atlikušo sezonas laiku tiek anulēta. Situācijās, kad pārkāpumi tiek konstatēti no starptautiskās kvalitātes kontroles vizīšu veicējiem, nacionālajai Zilā Karoga programmai un koordinācijai jānodrošina informācijas sniegšana 30 dienu laikā.

Šajās vadlīnijās ir apkopoti un izskaidroti vispārīgie tūrisma kuģu operatoru kritēriji, kas jāievēro un jāievieš visiem uzņēmumiem, kas kvalificējas šai sertifikācijas apakškategorijai. Ja uzņēmums tūrisma izbraucienos īsteno kādas specifiskas aktivitātes (atpūtas makšķerēšana, putnu vērošanas tūres, vaļu/roņu vērošana, niršana vai niršana būros), tām izvirzītie papildkritēriji pieejami nacionālajā un starptautiskajā koordinācijā.

Sertifikācijas ilgums ir visas aktīvās sezonas garumā periodā līdz vienam kalendārajam gadam atkarībā no tūrisma kuģu operatora darbības specifikas (aktīvās darbības ilgums).

FEE International un nacionālais programmas operators ir tiesīgi anulēt Zilā Karoga sertifikāciju, ja uzņēmums ir pārkāpis starptautisko vai nacionālo vides aizsardzības likumdošanu vai ir rīkojies pretrunā ar programmas vērtībām un mērķiem.

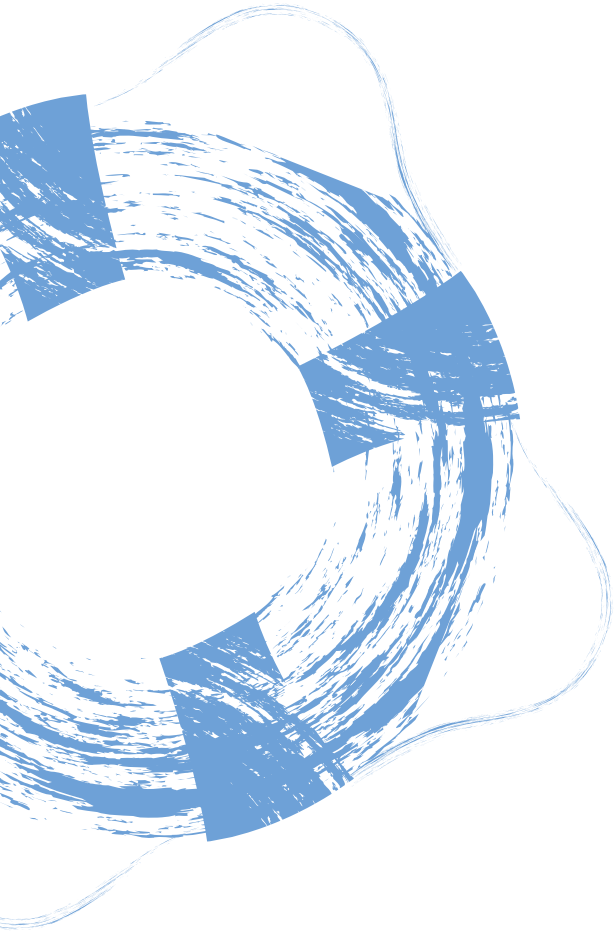

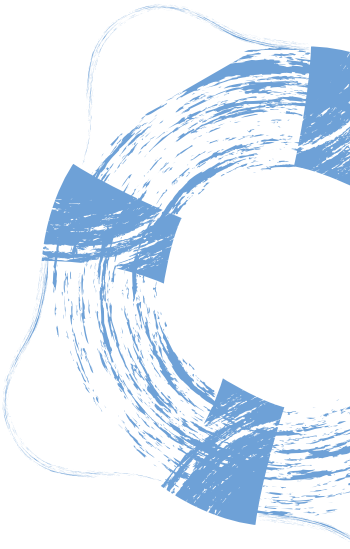

Vides izglītība un informācija

1. *kritērijs*

Tūristiem ir pieejama informācija par vietējām ekosistēmām un vides jautājumiem. Operators nodrošina informācijas pieejamību, tai skaitā kartes par apmeklējamām jūras teritorijām un to aizsardzības statusu, ja attiecināms.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Šī kritērija mērķis ir nodrošināt, lai tūristi, kuri izmanto operatora sniegtos pakalpojumus, ir pilnvērtīgi informēti par to apmeklēto vietu vides un kultūras vērtībām, kā arī iedrošināti baudīt vides vērtības atbildīgā un saudzīgā veidā. Atkarībā no darbības teritorijas specifikas vides informācijas komplektā var būt ietverta informācija par vietējām vides un kultūras vērtībām, vietējām dabas jutīgajām teritorijām, kā arī citi jautājumi.

Atkarībā no kuģu lieluma un aprīkojuma, informācijas izvietošanai var tikt izmantoti dažādi kanāli: **elektroniskie vai drukātie informācijas stendi**, **plakāti**, **izdales materiāli**, **video prezentācijas**, **grāmatas**, **kā arī audio gidi un informācijas paziņojumu sniegšana**.

Apmeklējamo vietu karte, tai skaitā aizsargājamo dabas teritoriju, iespēju robežās jāizvieto biļešu kasē vai izdales materiālā, sniedzot pilnīgu informāciju par vietas specifiku, tai skaitā par uzvedības kodeksu. Maksai par izdales informāciju un citiem saistošiem materiāliem jābūt iekļautai biļetes cenā.

Gadījumos, kad aktivitātes notiek uz ļoti maza peldlīdzekļa un pieejamā infrastruktūra neatļauj papildu informācijas izvietošanu, gida sniegtā informācija (atbilstoši 7. kritērija prasībām) var tikt uzskatīta par pietiekamu, tomēr šajā gadījumā par kritērija interpretāciju ir jāiegūst nacionālās vai starptautiskās koordinācijas atzinums.

2. *kritērijs*

Operators nodrošina uzvedības kodeksa un apmeklējuma laikā ievērojamo noteikumu pieejamību, tai skaitā par uzvedību ostas teritorijā.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzvedības kodeksā jāiekļauj aspekti, kas attiecināmi uz tūristu uzvedību, esot uz klāja. Tam ir jābūt izvietotam redzamā vietā, ieteicama ir arī tā izvietošana vai izplatīšana biļešu kasēs un/vai interneta vietnē.

Informācija, kas, kā minimums, sniedzama apmeklētājiem, ir:

- informācija par atkritumu izmešanu un apsaimniekošanu;
- informācija par smēķēšanu uz klāja;
- drošības informācija un ieteikumi;
- gadījumos, kad ekskursijas un izbraucieni iekļauj kontaktu ar savvaļas sugām, – informācija par uzvedības noteikumiem saistītajos jautājumos (barošana, kontakts ar dzīvniekiem, noteikumi par trokšņošanu, fotoaparātu zibspuldžu izmantošanu u.tml.).

Uzvedības kodeksam jābūt viegli uztveramam, tiek rekomendēts tā noformējumā izmantot vizuālos elementus. Reģionos ar lielu tūrisma noslodzi apsverama uzvedības kodeksa sagatavošana un izvietošana populārākajās svešvalodās.

Tāpat arī uzvedības kodeksā ir iekļaujama visa informācija, kas attiecas uz nosacījumiem, atrodoties ostas vai jahtu ostas teritorijā (transportlīdzekļu izmantošana, stāvvietas, ugunskuru un piknika vietu ierīkošana, peldēšanās un niršanas aktivitāšu regulējums u.tml.).

Papildu informācija sniegta **Pielikumā B**.

Ja vietas ierobežojumu dēļ kodeksa izvietošana uz peldlīdzekļa drukātā formā nav iespējama, atbilstošo informāciju mutiski izskaidro gids, kapteinis vai atbildīgais apkalpes darbinieks.

3. *kritērijs*

Uz kuģa un biļešu kasēs ir izvietota pamatinformācija par Zilā Karoga programmu.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Informācijai par Zilā Karoga programmu jābūt izvietotai sertificētā tūrisma pakalpojumu sniedzēja biroja telpās, uz kuģiem, kā arī interneta vietnē, ievērojot nosacījumus korektam logo atveidojumam un visas programmas publicitātes vadlīnijas. Sniegtajā informācijā īsi jāapraksta visu kritēriju kategoriju būtība, sertifikācijas cikla ilgums (viens gads), kā arī jāsniedz nacionālās un starptautiskās programmas koordināciju kontaktinformācija.

Vietās ar augstu starptautiskā tūrisma noslodzi ieteicama ir informācijas izvietošana vairākās valodās.

Ja Zilais Karogs uz brīdi tiek nolaists, informācijai par iemesliem un sertifikācijas statusu ir jābūt izvietotai interneta vietnē un biroja telpās.

Pielikumā C ir sniegti paraugi Zilā Karoga programmas informācijas sagatavošanai un izvietošanai.

4. *kritērijs*

Operators programmas līdzdalības aktivitāšu nodrošināšanas ietvaros ir atbildīgs par vismaz vienas vides izglītības aktivitātes piedāvāšanu saviem klientiem, darbiniekiem vai vietējai sabiedrībai.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Vides izglītības iniciatīvas un aktivitātes ir būtisks Zilā Karoga programmas stūrakmens. Tās ietver vairākus mērķus.

- Paaugstināt vides apziņas līmeni un iesaisti praktiskajās vides aizsardzības iniciatīvās tūristu auditorijā un vietējā sabiedrībā.
- Nodrošināt jaunu zināšanu apguvi uzņēmuma darbiniekiem par vides jautājumiem un labās prakses piemēriem vides apsaimniekošanā ar uzņēmuma darbību saistītajos jautājumos.
- Iedrošināt jaunu vides iniciatīvu attīstību.
- Veicināt ilgtspējīgu rekreāciju un atbildīgu tūrisma nozares darbību.
- Popularizēt sadarbību un dažādu *FEE International* programmu (Zilais Karogs, Zaļā Atslēga, Ekoskolas, Jaunie Vides reportieri, Izzini mežu) ietvaros īstenoto aktivitāšu integrāciju un mijiedarbību.

Atbilstoši apkalpoto klientu daudzumam tūroperatoram gada laikā jānodrošina vismaz vienas vides aktivitātes īstenošana darbiniekiem vai vietējai sabiedrībai. Ierastās informatīvās aktivitātes, kas norisinās ekskursiju ietvaros, nav attiecināmas uz šī kritērija prasību izpildi.

Aktivitātes var norisināties uzņēmuma telpās, ostas teritorijā vai citās publiskās vietās. Kā tika minēts, obligāto minimāli īstenojamo aktivitāšu skaits ir atkarīgs no apkalpoto tūristu daudzuma.

Mazāk par 2500 tūristiem gadā	1 aktivitāte
No 2500 līdz 4999 tūristiem gadā	2 aktivitātes
No 5000 līdz 7499 tūristiem gadā	3 aktivitātes
No 7500 līdz 9999 tūristiem gadā	4 aktivitātes
Vairāk nekā 10000 tūristu gadā	5 aktivitātes

Informācija par plānotajām vides aktivitātēm ir iekļaujama sertifikācijas pieteikuma formā, tāpat arī, ja uzņēmums ir saņēmis Zilā Karoga sertifikātu iepriekšējā sezonā, jāpievieno informācija un pārskats par īstenotajām aktivitātēm. Visām aktivitātēm jānodrošina arī pilnvērtīga izvērtēšana pēc to īstenošanas, ieviešot nepieciešamos uzlabojumus.

Aktivitāšu norises plānošanā jāņem vērā izvēlētās mērķauditorijas vajadzības un pieejamība. Tāpat arī aktivitātēm jābūt pieejamām bez papildu maksas – ir pieļaujama samērīga dalības maksa, kas nosedz ēdināšanas izmaksas u.tml., bet aktivitātes nedrīkst tikt veidotas ar komerciālu pamatojumu.

Kā prioritāte aktivitātēm ir izvirzāma sabiedrības iesaistīšanās ilgtspējīgas attīstības projektos un iniciatīvās, kas sasaistās ar vides dienām vai ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Tāpat arī, ja tūroperatora pakalpojumu sniegšanas vieta atrodas dabas aizsargājamā teritorijā vai to tuvumā, aktivitāšu plānā iekļaujami tām veltīti pasākumi.

→ **Pielikumā D** sniegta papildu informācija par vides aktivitāšu plānošanu.

5. kritērijs

Visi darbinieki ir informēti par operatora īstenotajām vides iniciatīvām.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Darbinieku izglītošana un informēšana par vides jautājumiem ir būtisks priekšnoteikums sekmīgai videi draudzīga tūrisma pakalpojuma piedāvāšanai, ņemot vērā, ka darbiniekiem ir jāapzinās savas rīcības un kopējās uzņēmuma vides ietekmes, lai tās spētu atbildīgi samazināt un atbilstoši īstenot. Tādēļ darbinieku izglītošanu, informēšanu un iesaisti nedrīkst novērtēt par zemu, un vides jautājumiem kopējās personāla apmācībās jāvelta vismaz viens apmācību pasākums gadā vai sezonā.

Apmācībās iekļaujami gan vispārējie vides un resursu jautājumi (enerģija, ūdens resursi, atkritumi, pārtikas ražošanas un sadzīves ķīmijas ietekme uz vidi) un ilgtspējīgas attīstības tematika, gan arī konkrēti jautājumi, kas attiecas uz uzņēmuma ikdienas darbību tiešo ietekmi uz vidi un tās samazināšanu. Ja uzņēmums darbības īsteno dabas aizsargājamās teritorijās, apmācībās jāvelta uzmanība arī šo dabas teritoriju izzināšanai.

Personāla informēšana un izglītošana par vides jautājumiem, kā arī paša uzņēmuma īstenotajām un plānotajām vides iniciatīvām sniedz darbiniekiem labāku izpratni par veicamajiem pienākumiem, kā arī būtiski atvieglo komunikāciju ar klientiem. Svarīgi, lai arī darbinieki var izteikt viedokli un ierosinājumus par uzņēmuma plānotajām vides iniciatīvām.

Plānojot apmācību pasākuma norisi, uzmanība pievēršama tam, lai iespēja tajā piedalīties būtu arī sezonas darbiniekiem.

Piesakoties Zilā Karoga sertifikācijai, pieteikumam tiek pievienota informācija par notikušajām apmācībām. Tāpat arī kvalitātes kontroles procedūru laikā interviju un jautājumu veidā var tikt pārbaudīta personāla izpratne par uzņēmuma īstenotajām vides aktivitātēm un iniciatīvām.

6. *kritērijs*

Visi darbinieki vismaz reizi gadā piedalās apmācībās par vietējiem vides jautājumiem un plašāku vides un ilgtspējīgas attīstības problemātiku.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Vismaz reizi gadā darbiniekiem jāpiedāvā informatīvs vai izglītojošs pasākums par vietējiem vides jautājumiem vai to sasaisti ar plašāku vides un ilgtspējīgas attīstības problemātiku. Pasākuma ietvaros apskatāmie jautājumi var būt par dažādām tēmām, kā:

- vietējām ekosistēmām un to situāciju un apdraudējumu;
- vietējo floru un faunu;
- vietējām kultūras tradīcijām;
- ar uzņēmuma darbību saistītām aktualitātēm vietējā pašvaldībā vai reģionā;
- ilgtspējīgu patēriņu un atbildīgu tūrismu;
- vides pārvaldību;
- veselību un labsajūtu;
- ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

Pasākumu var vadīt gan uzņēmuma, gan pieaicināts eksperts. Pasākuma formāti var būt dažādi – apmācību kursi, lekcijas, prezentācijas, apmācību ekskursijas, līdzdalība ārējos semināros vai vebināros utt.

7. *kritērijs*

Uzņēmums nodrošina kvalificēta gida iesaistīšanu pakalpojuma sniegšanā, iekļaujot gida darba pienākumos pilnvērtīgu drošības un vides informācijas sniegšanu klientiem.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmumam visos sniegtajos tūrisma pakalpojumos (tūrēs, ekskursijās, izziņas braucienos, ārtelpu pasākumos utt.) jānodrošina kvalificēta gida iesaiste, nodrošinot tiešās informācijas sniegšanu tūristiem gan par drošības jautājumiem, gan arī par vietējām vides un dabas vērtībām un atbildīgu uzvedību dabas teritorijās un saskarsmē ar savvaļas sugām.

Visiem gidiem jāsaņem atbilstoša apmācība. Apmācības uzņēmuma ietvaros var veikt citi gidi, kuri ir nodarbināti ne mazāk kā 6 mēnešus un pārzina darbības specifiku un piedāvājumu, tāpat arī apmācības par konkrētajiem vides jautājumiem var īstenot trešā puse – tūrisma ekspertu, dabas aizsardzības institūciju vai vides NVO pārstāvji. Apmācībām jābūt reģistrētām uzņēmuma iekšējā dokumentācijā.

Attiecībā uz nepieciešamo gida pienākumus izpildošo darbinieku kvalifikāciju Zilā Karoga programma rekomendē, lai tie atbilstu vismaz vienam no šiem nosacījumiem:

- studē vai ir noslēguši studijas saistītās jomās (tūrisms, vides zinātne, dabaszinātnes);
- ir pieredze ar dabas izziņu saistītu ekskursiju vadīšanā;
- ir saņemts atbilstošs sertifikāts gida pakalpojumu sniegšanas kvalifikācijas apstiprinājumam no atbildīgajām institūcijām;
- ir daba pieredze ilgtspējīgā tūrismā, ilgtspējīgas attīstības jomā vai dabas aizsardzībā;
- gids ir vietējais iedzīvotājs, kas pārzina vietējās dabas un vides situāciju.

Tūristiem sniedzamās informācijas minimums iekļauj vismaz šādus punktus:

- informācija par vietējām dabas vērtībām, savvaļas sugām un, ja attiecināms, kultūras tradīcijām;
- informācija par atbildīgu uzvedību dabas teritorijās, nosacījumi saskarei ar savvaļas dzīvniekiem un uzvedības normas vietējā sabiedrībā;
- uzvedības kodekss pakalpojuma izmantošanas laikā;
- drošības instrukcijas.

Ja uzņēmuma sniegtajos pakalpojumos nav nepieciešama gida iesaiste, piesakoties Zilā Karoga sertifikācijai, ir iespējams prasīt izņēmuma statusu šī kritērija ieviešanai, par ko tālāk lemj programmas nacionālā koordinācija. Šādā gadījumā gida sniegto informāciju ir iespējams aizstāt ar iepriekš sagatavotu audio informāciju un instrukcijām.

Pielikumā E sniegta papildu informācija par šī kritērija ieviešanas prasību izpildi.

8. *kritērijs*

Operatoriem, kas piedāvā sauszemes ekskursijas vai prāmju servisu nokļūšanai uz ekskursijas vietu kā papildpakalpojumu, informācija klientiem jāsniedz pirms ekskursijas uzsākšanas, iekļaujot pilnvērtīgu informāciju par vietējo vidi un ekosistēmām, kā arī vietējās vides specifiku un uzvedības kodeksu.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Ar sauszemes ekskursijām kritērija kontekstā ir saprotamas visas ekskursijas, kuru norises vieta tiek sasniegta ar kuģi, bet norisinās uz sauszemes – pārvietojoties ar kājām, velosipēdu vai citiem transportlīdzekļiem. Tūrisma kuģu operatoriem, kas piedāvā transfērus vai prāmja pakalpojumus uz sauszemes ekskursijām, ir jāsniedz tūristiem nepieciešamā informācija pirms ekskursijas sākšanās ar mērķi novērst un mazināt tūrisma aktivitāšu negatīvo ietekmi uz apkārtējo vidi ekskursijas norises laikā.

Uzņēmumi, kas piedāvā tikai prāmju servisu, nevar kandidēt uz Zilā Karoga saņemšanu.

Papildinformācija par tūristiem sniedzamo informāciju atrodama 1. kritērija izklāstā.

Vides pārvalde

9. *kritērijs*

Uzņēmums savas darbības regulārai pārraudzībai, kā arī vides pārvaldes mērķu sasniegšanai ir izveidojis apsaimniekošanas komisiju, kas atbild par regulāru peldlīdzekļu, ēku un aktivitāšu ieviešanas kontroli un uzlabojumu plānošanu.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Apsaimniekošanas komisijas pienākumos ietilpst regulāras kontroles nodrošināšana un pārraudzība par uzņēmuma atbilstošo aktivitāšu un darbību atbilstību programmas vides pārvaldes kritērijiem, tai skaitā dabas aizsardzības un izglītības pasākumiem.

Komisijas darbā iesaistāmas visas vietējā līmeņa ieinteresētās puses: pašvaldības, interešu grupas un NVO, dabas aizsargājamo teritoriju administrāciju pārstāvji un citi.

Uzņēmums nodrošina sadarbību un atbalstu komisijas darbam, tai skaitā ņemot vērā tās konstatētās uzlabojumu iespējas un izvērtējumu rezultātus. Kur attiecināms, šādas apsaimniekošanas komisijas var pārraudzīt vairāku operatoru darbu noteiktā teritorijā vai reģionā.

10. *kritērijs*

Uzņēmumam ir izstrādāta vides politika un vides rīcības plāns ar konkrētiem sasniedzamiem mērķiem un uzlabojumiem. Darbinieki ir informēti par uzņēmuma vides politiku un rīcības plānu.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Šī kritērija ietvaros uzņēmumiem ir jāapzina savas darbības izraisītās vides ietekmes, kā arī jāizstrādā rīcības plāns vides situācijas uzlabošanai un ietekmju samazināšanai, dokumentējot arī plāna ieviešanas gaitu. Jāņem vērā, ka rīcības vides ietekmju samazināšanai un resursu efektīvai izmantošanai ļoti bieži nes arī ekonomiskus ieguvumus un izmaksu samazinājumu. Izvirzītie mērķi var būt attiecināmi uz ļoti dažādām darbības sfērām – ūdens un energoresursu resursu patēriņu, atkritumu apsaimniekošanu, drošības un veselības aspektiem, kā arī videi draudzīgu produktu izmantošanu u.tml.

Vides mērķu saraksts rīcības plānā ir jāatjauno katru sezonu, par minimumu izvirzot vismaz trīs dažādu mērķu sasniegšanas ambīciju. Rīcības plāna dokumentācijai jābūt pietiekami detalizētai, lai būtu iespējams izvērtēt to, kādas izmaiņas uzņēmums plāno panākt, kādos laika termiņos un kādi darbinieki ir atbildīgi par veicamajiem pasākumiem. Piedaloties programmā vairākas sezonas pēc kārtas, pieteikumam jāpievieno arī pārskats par iepriekšējā gadā sasniegtajiem un izpildītajiem rīcības plāna mērķiem.

Tāpat arī uzņēmumā jābūt izstrādātai vispārīgajai vides politikai, kurā ir iekļauti pamata jautājumi par uzņēmuma attieksmi pret vidi un ilgtspējīgu attīstību. Jāņem vērā, ka veiksmīgai politikas un rīcības plāna ieviešanai ir jānodrošina arī visu darbinieku informēšana par šiem dokumentiem un ar tiem saistītajām uzņēmuma aktivitātēm.

Pielikumā F ir ietverti priekšlikumi un padomi rīcības plāna izstrādei.

11. *kritērijs*

Uzņēmumam ir visas nepieciešamās atļaujas piedāvāto pakalpojumu sniegšanai. Visas ēkas un inventārs atbilst nacionālās likumdošanas izvirzītajām prasībām.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmums, kas vēlas iegūt Zilā Karoga sertifikāciju, ir atbildīgs par visu nacionālajā likumdošanā izvirzīto prasību un nosacījumu izpildi attiecībā uz savām darbībām un piedāvātajiem pakalpojumiem. Starp šīm prasībām var būt dažādas vides aizsardzības, drošības un sanitārās prasības noteiktajam darbības veidam, kā arī atļaujas, kas jāsaņem, piedāvājot tūrisma pakalpojumus.

Tāpat arī visām ēkām, kurās norisinās darbība un uzņēmuma aktivitātes (birojs, biļešu kases u.tml.), ir jābūt uzturētām atbilstošā tehniskajā stāvoklī, nodrošinot, lai tās nerada piesārņojuma draudus apkārtējai videi vai drošības riskus apmeklētājiem.

Zilā Karoga sertifikācijas pieteikumam pievienojams apliecinājums un pavaddokumentācija no atbildīgajām institūcijām par atbilstību kritērijā izvirzītajām prasībām.

12. *kritērijs*

Bīstamo atkritumu apsaimniekošana tiek organizēta atbilstoši likumdošanā noteiktajām prasībām.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmuma darbības rezultātā radītajiem bīstamajiem atkritumiem (krāsu atliekas, pretrūsas apstrādes vielu atliekas, izmantotās baterijas, naftas produktu atliekas, spuldzes, printeru kārtridži u.c.) ir jābūt uzglabātiem atsevišķos konteineros, un ir jānodrošina to nodošana tālākai apsaimniekošanai atbilstošas bīstamo atkritumu apsaimniekošanas atļaujas saņēmušā uzņēmumā.

Uzglabāšanas konteineriem jābūt tīriem un drošiem, piemērotiem attiecīgā atkritumu veida uzglabāšanai. Bīstamo atkritumu konteineru novietnē arī grīdas segumam jābūt atbilstošam un nodrošinātam pret negatīvu ietekmi iespējamu noplūžu gadījumā.

Atkritumu uzglabāšanas un apsaimniekošanas infrastruktūrai jābūt pasargātai no noplūžu, aizdegšanās un eksploziju riskiem. Kur iespējams, konteineri jānovieto atstatus no ūdens, un noplūžu gadījumā piesārņojuma savākšanas un sanācijas darbi jāveic prioritārā kārtībā un nekavējoties.

Bīstamo atkritumu savākšana no kuģiem jāveic pēc iespējas operatīvi pēc to ienākšanas ostā un jānodrošina to nodošana tālākai apsaimniekošanai atbilstošas atļaujas saņēmušā uzņēmumā.

13. kritērijs

Uz kuģiem un visās ēkās jāizvieto atbilstoši atkritumu konteineri, un pēc atgriešanās ostā jānodrošina savākto atkritumu apsaimniekošana atbilstošas atļaujas saņēmušā uzņēmumā.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Atkritumu urnas un konteineri jānovieto tā, lai tie ir viegli pamanāmi un izmantojami gan tūristiem, gan darbiniekiem. Atkritumu konteineru un urnu skaitam un ietilpībai jābūt atbilstošam paredzētajam cilvēku daudzumam, tāpat arī konteineriem ir jābūt skaidri marķētiem, lai būtu zināms, kāda veida atkritumiem tie ir paredzēti. Jānodrošina regulāra atkritumu konteineru iztukšošana un apkope.

Tiek rekomendēts izvietot slēgtās atkritumu urnas, samazinot riskus atkritumu nonākšanai apkārtējā vidē. Tāpat arī uzmanība pievēršama materiālam, no kā urnas ir izgatavotas (priekšroku dodot tādiem materiāliem kā koks vai pārstrādājami kompozītmateriāli), un atkritumu maisu pārstrādes iespējām.

Savāktos atkritumus jānodod turpmākai apsaimniekošanai atbilstoši licenzētā uzņēmumā.

Ja vietas ierobežojumu dēļ nav iespējams nodrošināt dalīto atkritumu savākšanas konteineru vai urnu izvietošanu uz kuģa, uzņēmumam jāievieš alternatīvi veidi un risinājumi šķirošanas un pārstrādes nodrošināšanai (piemēram, atkritumu šķirošana pēc nonākšanas ostā, klientu iedrošināšana šķirojamos atkritumus nodot pēc atgriešanās ostā u.tml.).

14. *kritērijs*

Dalītās atkritumu vākšanas konteineri (piemēram, plastmasas, stikla, metāla, papīra, bioloģisko atkritumu) jāizvieto gan uz kuģa, gan uzņēmuma ēkās un teritorijās.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Atkritumu rašanās novēršanas, atkritumu daudzuma samazināšanas un šķirošanas veicināšanas pasākumiem uzņēmumā jābūt prioritātei. Kā minimums, nodrošināma ir iespēja atkritumu šķirošanai frakcijās, kas nododamas tālākai apsaimniekošanai un pārstrādei (stikls, alumīnijs un metāls, papīrs, plastmasa, bioloģiskie atkritumi u.tml.).

Tādēļ gan uz apkalpotajiem kuģiem, gan uzņēmuma ēkās un tā teritorijās (ja tādas ir) jāizvieto dalīto atkritumu savākšanas konteineri vai urnas. Tiem jābūt viegli atpazīstamiem, atbilstoši marķētiem un piemērotiem konkrētās atkritumu frakcijas izmešanai.

Jānodrošina korekta tālākā atkritumu apsaimniekošana un pārstrāde atbilstošas atļaujas saņēmušā atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumā. Uzņēmuma, kas saņēmis Zilā Karoga sertifikāciju, pienākums ir garantēt dalīto atkritumu atbilstošu pārstrādi.

Ja vietas ierobežojumu dēļ nav iespējams nodrošināt dalīto atkritumu savākšanas konteineru vai urnu izvietošanu uz kuģa, uzņēmumam jāievieš alternatīvi veidi un risinājumi šķirošanas un pārstrādes nodrošināšanai (piemēram, atkritumu šķirošana pēc nonākšanas ostā vai klientu iedrošināšana šķirojamos atkritumus nodot pēc atgriešanās ostā u.tml.).

15. kritērijs

Vienreiz lietojamo plastmasas materiālu un iepakojuma izmantošana, īpaši ēdienu un dzērienu, ir stingri jāierobežo. Ja tiek izmantoti vienreiz lietojamie produkti, jāpievērš uzmanība to pārstrādes iespējām vai izcelsmei (priekšroku dodot precēm un produktiem, kas ražoti no biodegradabliem materiāliem).

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Kur vien iespējams un pieļaujams, drošības un higiēnas apsvērumu dēļ izbraukuma ēdināšanā priekšroka dodama atkārtoti izmantojamiem traukiem un galda piederumiem. Ja tiek izmantoti vienreiz lietojamie trauki un galda piederumi, jāpārliecinās, lai tie būtu ražoti no attiecīgajā valstī vai reģionā pārstrādei nododamiem materiāliem vai no biodegradabliem materiāliem (koks, kukurūzas ciete u.c.).

Tāpat arī jāierobežo un pēc iespējas jāatsakās no vienreizējā porcijas iepakojuma pārtikas produktiem (cukurs, piens, mērces u.c.), bet, ja tie tiek izmantoti, iepakojumam jābūt pārstrādājamam.

Pārstrādājamo materiālu apsaimniekošanai jānorisinās atbilstoši (14.) kritērija prasībām.

16. kritērijs

50% no klientiem piedāvātajiem pārtikas produktiem jābūt vietējās izcelsmes vai sertificētiem bioloģiskās lauksaimniecības un godīgās tirdzniecības sistēmās.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Ja tūroperators pakalpojuma sniegšanas laikā piedāvā ēdināšanas pakalpojumus, jāpievērš uzmanība pārtikas produktu izcelsmei un priekšroka dodama vietējiem produktiem (par tādiem uzskatāmi pārtikas produkti, kuru izcelsme/ražošanas vieta nav tālāk kā 100 km no pasākuma norises vietas) vai sertificētai produkcijai kādā no bioloģiskās lauksaimniecības vai godīgās tirdzniecības sertifikācijas sistēmām. Kritērijs attiecināms uz karstajiem un aukstajiem dzērieniem, desertiem, uzkodām, kā arī pamatēdieniem, kas tiek piedāvāti pakalpojuma sniegšanas laikā vai tā noslēgumā. Ja ēdieni tiek gatavoti uz vietas, kritērijs attiecināms uz ēdiena izejvielām.

Tāpat arī ir aizliegti ēdieni un dzērieni, kas izgatavoti, izmantojot apdraudētās augu vai dzīvnieku sugas.

Tiek rekomendēts, ka kritērija prasības ir attiecinātas arī uz darbinieku ēdināšanu.

17. kritērijs

Papīra izstrādājumi (papīra dvieļi, tualetes papīrs, salvetes) ir ekosertificēti vai izgatavoti no nebalināta papīra.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Starptautiski vai nacionāli atzīti ekosertifikāti apliecina papīra produktu zemākas vides ietekmes to ražošanas un dzīves ciklā. Eiropas Savienībā ir pieejams plašs klāsts ekosertificēto produktu visās nepieciešamajās papīra izstrādājumu preču grupās, tādēļ primāri kritērija ieviešanā jākoncentrējas uz pāreju uz ekosertificētu produktu pilnīgu izmantošanu. Ja tas tomēr nav iespējams kādu apsvērumu vai ierobežojumu dēļ, kā minimālais parametrs kritērija ieviešanai ir nebalinātu papīra izstrādājumu izmantošana.

18. kritērijs

Smēķēšana uz klāja ir stingri ierobežota vai aizliegta pilnībā. Ja smēķēšana ir atļauta, smēķēšanas zonai jābūt nodalītai un aprīkotai ar pelnutraukiem, nepieļaujot izsmēķu nonākšanu dabā.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Cigarešu izsmēķi un citi smēķēšanas atkritumi ir viena no lielākajām jūras piesārņojošo atkritumu plastmasas frakcijām ne tikai globālā līmenī, bet arī Latvijā. Ņemot vērā, ka cigarešu izsmēķi tiek ražoti no celulozes acetāta, to sadalīšanās ūdens vidē ir ilga un rada tiešu apdraudējumu ekosistēmām. Tādēļ smēķēšanas ierobežojumiem ir būtiska nozīme, un gadījumā, ja smēķēšana uz klāja nav aizliegta, jānodrošina atbilstoša infrastruktūra un informēšanas pasākumi, lai cigarešu izsmēķi netiktu izmesti apkārtējā vidē.

19. kritērijs

Ja ostā ir pieejamas bilžūdeņu atsūknēšanas iekārtas, to izmantošana ir obligāta. Neattīrīti notekūdeņi nedrīkst tikt novadīti apkārtējā vidē.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Katrs uzņēmums, iesaistoties Zilā Karoga programmā, neatkarīgi no sertificēto peldlīdzekļu skaita ir atbildīgs par bilžūdeņu atbilstošu apsaimniekošanu. Tas nozīmē, ka kuģiem ir jābūt aprīkotiem ar bilžūdeņu uzkrāšanas tvertnēm vai attīrīšanas sistēmu.

Bilžūdeņu saņemšanas iekārtām ostā jāatbilst tehniskajām prasībām. Ja ostā nav atbilstošas iekārtas, uzņēmums var sadarboties ar tuvākajā apkārtnē esošajām ostām. Zilā Karoga pieteikumā ir jānorāda, kādā veidā notiek bilžūdeņu nodošana vai attīrīšana. Veicot attīrīto bilžūdeņu novadi ūdens vidē, jāņem vērā MARPOL regulējums naftas piesārņojuma novēršanai no kuģiem (MARPOL 73/78 Pielikums I).

Tiek rekomendēta absorbentu izmantošana tehniskajās telpās, lai savāktu ar naftas produktiem piesārņoto ūdeni.

20. kritērijs

Notekūdeņu nodošana tiek veikta atbilstoši nacionālajai likumdošanai un regulējumam attiecīgi licenzētā uzņēmumā. Neattīrītu notekūdeņu novadīšana apkārtējā vidē nav pieļaujama.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmums ir pilnībā atbildīgs par likumdošanai atbilstošu notekūdeņu apsaimniekošanu. Neattīrīti notekūdeņi no kuģiem un ēkām nedrīkst nonākt apkārtējā vidē.

Uz kuģiem pelēkie un melnie notekūdeņi ir jāuzkrāj tvertnēs un jānodod ostu iekārtās. Ja tas izņēmuma gadījumos nav iespējams, notekūdeņu novadīšanai ūdens vidē jānotiek atbilstoši nacionālajām un starptautiskajām prasībām, tai skaitā MARPOL (MARPOL 73/78 Pielikums IV) prasībām par notekūdeņu piesārņojuma novēršanu no kuģiem.

Sertifikācijas pieteikumā jāsniedz apraksts par pelēko un melno kanalizācijas ūdeņu apsaimniekošanu uz kuģiem. Ja tiek veikta notekūdeņu novadīšana ūdens vidē, pieteikumā jāsniedz paskaidrojumi un pierādījumi, ka citas alternatīvas tehniski nav iespējamas (tuvējās ostās nav atbilstošu notekūdeņu nodošanas iekārtu; tvertnēs nav iespējams uzglabāt visus notekūdeņus; kuģis ir pārāk mazs tvertņu izvietošanai). Tāpat arī šādā gadījumā jāievēro papildu nosacījumi līdztekus nacionālās uz starptautiskās likumdošanas regulējumam:

- notekūdeņi nedrīkst tikt novadīti tuvu dabas aizsargājamām teritorijām, ostā, stagnējošā ūdenī;
- notekūdeņus nedrīkst novadīt vietā un laikā, kad apkārt kuģim ir peldētāji;
- ir jāveic pasākumi pelēkā ūdens piesārņojuma mazināšanai (ekoloģiski tīrīšanas un mazgāšanas līdzekļi, eļļu atliekvielu atsevišķa savākšana, pārtikas atkritumu atsevišķa savākšana).

21. kritērijs

Izvēloties remonta un sadzīves ķīmijas līdzekļus (krāsas, krāsas noņēmēji, tīrīšanas un mazgāšanas līdzekļi u.c.), priekšroka tiek dota videi draudzīgiem un ekosertificētiem produktiem, ja to tehniskā specifikācija atbilst pielietojuma nolūkiem. Tīrīšanas līdzekļi, kas nonāk pelēkajos notekūdeņos, ir biodegradabli.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Ja attiecīgajā preču grupā tiek piedāvāti ekosertificēti līdzekļi, tiem uzņēmuma iepirkumos dodama priekšroka. Tīrīšanas līdzekļiem, kas nonāk pelēkajos ūdeņos, jābūt biodegradabliem, izņēmums var būt tikai situācijas, kad tvertnes vienmēr tiek iztukšotas krastā, nododot kanalizācijas ūdeņus ostā.

Ķīmisko līdzekļu iepirkumos stingri jāievēro arī ES Regulas 782/2003 prasības attiecībā uz biocīdu ierobežošanu un drošības prasībām, vides rīcības plānā kā vienu no prioritātēm iekļaujot arī iepriekš izmantoto, neatbilstošo līdzekļu nomaiņu vai pārklāšanu 5 gadu laikā.

Kad uzņēmums uz kuģiem sāk izmantot jaunus pretapauguma līdzekļus, tie jāreģistrē vides žurnālā ar pilnu nosaukumu un pavaddokumentāciju.

22. *kritērijs*

Kuģu remonta un krāsošanas darbi ostā notiek tikai speciāli noteiktās un aprīkotās zonās, kur toksisko vielu noplūžu riski ūdenī vai augsnē ir novērsti.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmumam jānodrošina visu remonta un krāsošanas darbu norise šiem darbiem piemērotās un īpaši aprīkotās zonās, kur novērstas iespējamās negatīvās vides ietekmes. Regulārie remonta un apkopes darbi veicami speciāli aprīkotās zonās, kur nodrošināta filtrācijas iespēja, lai atdalītu piesārņoto ūdeni un toksiskās vielas.

Lielākas remonta aktivitātes (slīpēšana, pulēšana, liela apjoma krāsošanas darbi un citi darbi, kas rada putekļus) jāveic iekštelpās vai zem pārklājuma. Šādu darbu rezultātā radušies atkritumi tālāk apsaimniekojami kā bīstamie atkritumi.

23. *kritērijs*

Darbiniekiem un klientiem tiek nodrošināti videi draudzīgi kosmētikas un higiēnas līdzekļi. Visi uz kuģa izmantotie kosmētikas un higiēnas līdzekļi ir biodegradabli.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Visi higiēnas līdzekļi, kas tiek izmantoti gan uzņēmuma telpās, gan uz kuģa tūru laikā (ziepes, šampūns, losjoni u.tml.), ir pierādāmi kā videi draudzīgi. Uz kuģa izmantotie līdzekļi ir biodegradabli. Tāpat arī tiek rekomendēta dozatoru sistēmu izmantošana, lai samazinātu lieku līdzekļu un iepakojuma patēriņu. Ekskursijās, kas ietver aktivitātes uz ūdens, arī piedāvātajiem sauļošanās un pretapdeguma līdzekļiem jābūt videi draudzīgiem.

24. *kritērijs*

Uzņēmums popularizē ilgtspējīgu mobilitāti.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Nokļūšanai uz ostu vai piestātni uzņēmums klientiem sniedz informāciju un ieteikumus ilgtspējīga transporta izmantošanai (informācija par sabiedriskā transporta iespējām u.tml.). Šāda informācija ir izvietojama arī uzņēmuma mājas lapā.

Ilgtspējīga mobilitāte ir veicināma, arī piedāvājot velosipēdu nomu vai ierīkojot velonovietni uzņēmuma teritorijā.

Šī kritērija ieviešanā ir ieteicams izveidot un attīstīt sadarbību ar vietējo pašvaldību, ņemot vērā ilgtspējīgas mobilitātes sasaisti ar plašākām ilgtspējīgu attīstību veicinošām iniciatīvām pašvaldību līmenī.

25. *kritērijs*

Piesārņojuma vai ārkārtas situāciju gadījumā nekavējoties tiek informētas atbildīgās institūcijas.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Gadījumos, ja uz kuģa notiek kāda avārija vai tiek identificēta piesārņojuma situācija tuvākajā apkārtnē, kas var izraisīt vides piesārņojumu, nekavējoties tiek informētas atbildīgās institūcijas un dienesti (vietējā pašvaldība, ugunsdzēsēji, vides dienesti, ostas pārvalde u.tml.).

Civilās aizsardzības plāniem un plānam rīcībai ārkārtas situācijās jābūt veidotiem atbilstoši 32. kritērija prasībām, iekļaujot arī informāciju par rīcību gadījumos, ja ārkārtas situācija notiek uz kuģa.

26. *kritērijs*

Dzinēju apkopes biežumam un ātruma režīmam ekspluatācijas laikā jābūt mērķētam uz energoefektivitātes paaugstināšanu un piesārņojuma samazināšanu.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Kuģa ekspluatācijā būtiski ir nodrošināt energoresursu efektīvu izmantošanu, plānojot izbraukumu maršrutus, ievērojot ātruma ierobežojumus efektīvai degvielas izmantošanai, neturot dzinēju ieslēgtu dīkstāvē u.tml. Tāpat arī būtiska ir regulāra dzinēju apkope, lai uzturētu optimālu energoefektivitāti. Vērā ņemamu pienesumu, kur iespējams, var sniegt arī elektromotoru izmantošana.

27. *kritērijs*

Stingri tiek ievēroti noenkurošanās ierobežojumi dabas teritorijās un citur, kur tādi noteikti. Kur iespējams, tiek izmantotas pietauvošanās bojas.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Lai pasargātu jūras gultni jutīgās dabas teritorijās (koraļļu rifi, jūraszāļu audzes utt.), darbiniekiem un tehniskajam personālam labi jāpārzina noteikumi, enkurojot kuģi. Vienmēr jāņem vērā ierobežojumi, kas var būt noteikti nacionālā līmenī, tai skaitā arī apzinīgi informējot atbildīgās institūcijas, ja pārkāpumi tiek pamanīti citu kuģošanas līdzekļu praksē.

Pietauvošanās bojas ir droša un videi draudzīgāka alternatīva – ja tādas ir pieejamas, tām dodama priekšroka. Attīstot sadarbību ar vietējām pašvaldībām un dabas aizsargājamo teritoriju apsaimniekotājiem, uzņēmējs tiek rosināts aktualizēt jautājumus par pietauvošanās boju izvietošanu.

28. kritērijs

Nolietoto peldlīdzekļu utilizācija tiek veikta, nodrošinot pilnīgu atbilstību nacionālajai likumdošanai.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmējs ir atbildīgs par nolietoto kuģošanas līdzekļu atbildīgu un likumdošanai atbilstošu utilizāciju. Līdz brīdim, kad tie ir nodoti atbilstošas atļaujas saņēmušā atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumā, uzņēmums ir atbildīgs par to uzturēšanu tādā tehniskajā stāvoklī un apstākļos, kas nerada piesārņojuma draudus apkārtējai videi (piemēram, naftas produktu noplūdes). Ja tehniskais stāvoklis rada draudus noplūdēm, kuģis ir jāizceļ krastā un jānovieto atbilstošā novietnē.

Tāpat arī ir jāierobežo nepiederošu personu piekļuve šādiem kuģošanas līdzekļiem, un jāizved visi bīstamie atkritumi no to telpām.

29. kritērijs

Tiek īstenoti trokšņa piesārņojuma samazināšanas pasākumi.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Operators ir atbildīgs par trokšņa piesārņojuma samazināšanu, lai trokšņu līmenis radītu pēc iespējas mazāku apdraudējumu un traucējumu gan savvaļas sugām, gan vietējiem iedzīvotājiem. Jāņem vērā un jārespektē visi nacionālie un vietējie normatīvi šajā jomā.

Papildus jāizvērtē iespējas trokšņa piesārņojuma samazināšanai (mūzika, audio paziņojumi u.c.) specifiskās situācijās un vietās – blīvi apdzīvotās vietās, dabas teritorijās u.tml. – vai arī noteiktos diennakts laikos. Rūpīgi jāizvērtē aktivitāšu veikšanas formāts, lai noteiktu riskus neērtību radīšanai apkārtējiem iedzīvotājiem vai savvaļas sugām. Šī izvērtējuma veikšanai iespējams veidot sadarbību

ar vietējo pašvaldību vai aktīvo iedzīvotāju grupām un organizācijām, kā arī ar dabas aizsardzības institūcijām un aizsargājamo teritoriju administrācijām vai konkrētiem vides ekspertiem.

Veicamo pasākumu plānošanai vērā ņemami gan objektīvie dati (trokšņa līmeņa mērījumi), gan subjektīvie (apkārtējo iedzīvotāju un klientu viedoklis).

Lai efektīvi samazinātu zemūdens trokšņa piesārņojumu, motortelpas izolācija problēmu gadījumā ir veidojama vai papildināma ar skaņu izolējošiem materiāliem. Tāpat arī jāizvairās no straujiem paātrinājumiem tūru laikā.

30. *kritērijs*

Labo prakšu pārņemšana un ieviešana tiek attiecināta arī uz tām uzņēmuma ēkām un infrastruktūru, kas netiek izmantota publiski.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Zilā Karoga sertificētajiem uzņēmumiem jātiecas uz videi draudzīgu rīcību visos savas darbības aspektos. Tādēļ tiek stingri rekomendēts, lai visi kritēriji, kas tiek izpildīti sertifikācijas procesā, tiek attiecināti ne tikai uz aprīkojumu un apsaimniekošanu sabiedriskajās ēkās, bet arī uz pārējo teritoriju, ēkām un darbībām tajās. Attiecīgās rīcības jāiekļauj arī vides rīcības plānā saskaņā ar 10. kritērija prasībām.

Drošība un pakalpojumi

31. *kritērijs*

Uz kuģa ir izvietots atbilstošs un pamanāms dzīvības glābšanas, pirmās palīdzības sniegšanas un ugunsdzēsības aprīkojums, kas atbilst visām nacionālo institūciju izvirzītajām prasībām un standartiem.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Izvērtējot drošības un preventīvos pasākumus uz kuģa, jāizdala divi to aspekti – klientu un darbinieku mijiedarbība, kā arī preventīvo pasākumu un glābšanas pasākumu klātesamība.

Preventīvie pasākumi ir drošības stūrakmens. Lai novērstu negadījumus un ārkārtas situācijas, uzņēmumam ir jānodrošina regulāra un atbilstoša visu iekārtu apkope un apsaimniekošana, par pamatu ņemot nacionālajā likumdošanā noteiktās prasības, kā arī savlaicīga un pilnvērtīga personāla apmācība un klientu informēšana par drošības un piesardzības noteikumiem. Katram darbiniekam, kas piedalās pakalpojuma sniegšanā, ir jāpārzina sava atbildības joma drošības un negadījumu novēršanas kontekstā, kā arī jābūt gatavam un kompetentam rīcībai ārkārtas situāciju gadījumā. Tiek rekomendēts pēc iespējas veikt risku izvērtējumu uz kuģiem labākas gatavības nodrošināšanai rīcībām ārkārtas situācijās, piemēram, lai noteiktu piemērotākos pulcēšanās punktus evakuācijai u.tml.

Katram pasažierim ir jābūt pieejamai glābšanas vestei, bērniem tās ir obligātas.

Kuģa aprīkojumā ir jābūt visiem tehniskajiem līdzekļiem un aprīkojumam visu paredzamo iespējamo ārkārtas situāciju novēršanai un efektīvai rīcībai tajās. Uz kuģiem ar vairāk nekā diviem stāviem tiek rekomendēts, lai darbiniekiem būtu radioaparatūra savstarpējai saziņai ārkārtas situāciju laikā.

DZĪVĪBAS GLĀBŠANAS APRĪKOJUMS UN INVENTĀRS

Attiecībā uz jautājumiem, kas skar drošību uz ūdens, vērā ņemami divi pamata aspekti, plānojot inventāra un aprīkojuma izvietojumu.

> Cilvēkam, kurš ir iekritis ūdenī, ir jābūt spējīgam no tā tikt atpakaļ kuģī.

> Cilvēkam, kurš sniedz palīdzību, ir jābūt nodrošinātiem apstākļiem, lai glābšanas darbus var veikt bez apdraudējuma savai dzīvībai.

Dzīvības glābšanas aprīkojumā uz kuģa ir jābūt pietiekamā skaitā iekļautiem palīglīdzekļiem glābšanas darbiem uz ūdens (glābšanas bojas, kāpnes, kā arī nepieciešamības gadījumā arī glābšanas laivas).

Visam aprīkojumam un tā tehniskajam stāvoklim ir jābūt atbilstošam nacionālajiem un starptautiskajiem standartiem un jābūt apstiprinātam atbildīgajās institūcijās. Inventāra atrašanās vietām jābūt atbilstoši apzīmētām un atpazīstamām, kā arī viegli pieejamām no jebkuras vietas uz kuģa. Inventāra un aprīkojuma izvietošanā vērā ņemamas arī papildu prasības, kas izvirzītas no atbildīgo institūciju puses.

UGUNSDZĒSĪBAS APRĪKOJUMS UN INVENTĀRS

Uz kuģa izvietotā ugunsdzēsības aprīkojuma minimālajā komplektā jābūt iekļautiem, kā minimums, ugunsdzēsības aparātiem, šļūtenēm, ugunsdzēsības paklājiem u.c. Visam aprīkojumam jābūt atbilstošam nacionālajā līmenī izvirzītajām atbildīgo institūciju prasībām un/vai standartiem.

Aprīkojumam jābūt pieejamam pietiekamā skaitā, ņemot vērā potenciālo klientu skaitu un kuģa lielumu, tā izvietojumā jāievēro nacionālā likumdošana.

PIRMĀS PALĪDZĪBAS SNIEGŠANAS INVENTĀRS UN APRĪKOJUMS

Pirmās palīdzības sniegšanas inventāra un aprīkojuma komplektēšanā vērā ņemamas nacionālās likumdošanas prasības. Pirmās palīdzības aptieciņas saturs regulāri ir jāpārbauda un jāatjauno. Tās atrašanās vietai jābūt viegli pieejamai un atpazīstamai, izvietojot informatīvās zīmes.

32. *kritērijs*

Rīcībām ārkārtas situācijās ir spēkā esoši rīcības plāni un algoritmi. Darbinieki ir saņēmuši regulāras apmācības par drošības un glābšanas pasākumiem, kā arī rīcību ārkārtas situācijās un spēkā esošajiem rīcības plāniem un to prasībām.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Operatoram ir jābūt gatavam atbilstoši reaģēt incidenta gadījumā, tādēļ būtiska loma ir izstrādātajiem rīcības plāniem un darbinieku gatavībai tiem sekot.

Šādi rīcības plāni un rīcības algoritmi ir izstrādājami par visiem būtiskākajiem riskiem – piesārņojuma situācijām (piemēram, naftas produktu noplūdes), uguns-

grēku, dzīvības glābšanu uz ūdens, uzsēšanos uz sēkļa vai dreifēšanu u.tml. Darbiniekiem ir jāpārzina rīcības modeļi katrā no riska situācijām.

Plāniem un algoritmiem, kā minimums, ir jāiekļauj:

- atbildīgo personu un dienestu, kas informējami avārijas situācijā, kontaktinformācija;
- klientu aizsardzības un evakuācijas pasākumu norise;
- procedūras apziņošanai par avārijas situāciju.

Rīcības plāni ir jāpārskata un jāatjauno katru sezonu. Apmācības darbiniekiem par pamata procedūru ir jāiziet vismaz reizi mēnesī sezonas laikā. Jauno darbinieku apmācībām ir jānorisinās pirms tie uzsāk pildīt darba pienākumus.

33. *kritērijs*

Uz kuģa ir izvietota drošības informācija un informācija par drošības pasākumiem.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Avārijas situāciju rašanās novēršana ir drošības stūrakmens. Visbiežāk negadījumi, kas notikuši, būtu novēršami ar savlaicīgu rīcību un atbildīgo personu iesaistīšanos. Līdz ar to pasažieriem sniegtajai informācijai ir būtiska nozīme.

Informācija, kas attiecas uz vispārīgajām ievērojamām drošības normām un pasākumiem, atrodoties uz kuģa (piemēram, informācija par drošu pārvietošanos uz klāja, informācija par rīcību jūras slimības gadījumā un ekstremāli karstos laikapstākļos, vadlīnijas un ierobežojumi alkohola lietošanai uz klāja u.tml.), ir komunicējama verbāli (no gida vai cita darbinieka puses) un ir arī iekļaujama uzvedības kodeksā (atbilstoši 2. kritērija prasībām).

Papildu sniedzamā informācija iekļauj, kā minimums, šādus punktus:

- informācija par dzīvības glābšanas, pirmās palīdzības sniegšanas un ugunsdzēsības aprīkojuma un inventāra atrašanās vietu;
- instrukcijas par brīdinājumiem un apziņošanu nedrošu vai avārijas situāciju gadījumā;
- informācija par sanitāro labierīcību atrašanās vietu;
- informācija par evakuācijas punktu atrašanās vietu.

Uz maziem kuģiem un laivām šīs informācijas sniegšanu var nodrošināt gids.

34. *kritērijs*

Ja tūres laikā tiek piedāvāts alkohols, tiek ievēroti visi noteiktie ierobežojumi un piesardzības pasākumi.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Ja tūres laikā klientiem tiek piedāvāts iegādāties alkoholu un tas tiek patērēts, atrodoties izbraucienā, uzņēmumam ir jābūt saņēmušam visas atļaujas šādas darbības veikšanai, kā arī stingri jāievēro visi izvirzītie nosacījumi (tirgošanas laiks, minimālais klientu vecums utt.). Apkalpojošie darbinieki ir atbildīgi par situācijas uzraudzību, nepieļaujot klientu intoksikācijas līmeni, kas rada apdraudējumu viņiem pašiem vai citiem.

35. *kritērijs*

Tūristiem ir pieejamas sanitārās labierīcības. Tās tiek uzturētas tīras, to atrašanās vieta ir atzīmēta, un pieeja tām ir droša. Tūres laikā ir nodrošināta dzeramā ūdens pieejamība.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uz klāja un ēkās izvietotajām sanitārajām labierīcībām ir jābūt labā un atbilstošā tehniskajā stāvoklī, un to atrašanās vieta ir jānorāda, izvietojot informatīvās zīmes. Sanitārajām labierīcībām ir jābūt aprīkotām ar izlietni, ziepēm, dvieļiem, salvetēm vai roku žāvētājiem. Jānodrošina regulāra sanitāro labierīcību telpu uzkopšana atkarībā no to izmantošanas intensitātes. Piekļuvei labierīcībām jābūt drošai.

Dzeramajam ūdenim nepieciešamības gadījumā (bērnu pārtikas sagatavošanai, kā arī dehidrācijas vai jūras slimības gadījumā) ir jābūt piedāvātam bez papildu maksas. Ja krāna ūdens neatbilst sanitārajiem standartiem tā drošam patēriņam, dzeramais ūdens jāuzpilda atsevišķās tvertnēs.

Ja uz klāja nav izvietotas sanitārās labierīcības, informācija par to pasažieriem ir jānodrošina pirms biļešu rezervācijas un iegādes. Šādā gadījumā sanitārajām labierīcībām ir jābūt izvietotām tuvu izbraukšanas punktam vai pēc ierašanās galamērķī. Ja kuģis vietas ierobežojumu dēļ nav piemērojams dzeramā ūdens tvertņu izvietošanai, ar iepriekšēju informācijas sniegšanu pasažieriem tiek atļauts ņemt līdzi savus dzeramā ūdens krājumus.

36. *kritērijs*

Ir pieejama infrastruktūra un labierīcības, kas piemērotas cilvēkiem ar kustību traucējumiem un īpašām vajadzībām.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Atkarībā no tūres specifikas, piestātnes veida un kuģošanas līdzekļa ir nodrošināta infrastruktūra un labierīcības cilvēkiem ar kustību traucējumiem un īpašām vajadzībām.

Šāda infrastruktūra iekļauj:

- piekļuvi piestātnēm un kuģiem;
- īpaši atzīmētas autostāvvietas;
- atbilstoši aprīkotas un piemērotas sanitārās labierīcības.

Visai infrastruktūrai un labierīcībām jābūt izveidotām un iekārtotām atbilstoši attiecīgajai nacionālajai likumdošanai un standartiem. Sanitārajām labierīcībām jābūt pieejamām cilvēkiem ratiņkrēslos. Tiek rekomendēts pieejas infrastruktūras plānošanas un izveides gaitā konsultēties ar attiecīgām vietējā vai nacionālā līmeņa organizācijām un/vai ekspertiem.

Ja kādu ierobežojumu dēļ šī infrastruktūra nav pieejama, informācija par to ir jāsniedz savlaicīgi – pirms pakalpojuma rezervēšanas un biļešu iegādes.

37. kritērijs

Uz klāja ir izvietota informācija un norādes par visiem svarīgākajiem labiekārtojuma un infrastruktūras elementiem.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Atbilstošas un saprotamas informācijas izvietošanai uz klāja ir pievēršama liela uzmanība. Izvietotajām informācijas zīmēm jābūt labā kvalitātē, viegli uztveramām un pietiekamā daudzumā, pēc iespējas izmantojot viegli uztveramu piktogrammu informāciju.

Pamata informācija, kurai jābūt viegli atrodamai, ietver sevī šādus objektus un elementus:

- dzīvības glābšanas aprīkojums un inventārs;
- pirmās palīdzības aprīkojums un inventārs;
- evakuācijas pulcēšanās vietas;
- ārkārtas izejas;
- ugunsdzēsības inventāra atrašanās vietas;
- sanitāro labierīcību atrašanās vietas (sniedzot papildu apzīmējumus par atbilstoši aprīkotām labierīcībām piekļuvei cilvēkiem ar kustību traucējumiem un īpašām vajadzībām);
- iekāpšanas/izkāpšanas punkti;
- atkritumu konteineru un šķirojamo atkritumu konteineru un urnu atrašanās vietas;
- komercdarbības un ēdināšanas objekti;
- smēķēšanas zonas.

Uz lielākiem kuģiem izvietojama arī karte ar atzīmētiem iepriekš minētajiem elementiem. Savukārt mazās laivas un kuģi ir atbrīvoti no šī kritērija ieviešanas, ja visi objekti ir brīvi pārskatāmi un atrodami.

Korporatīvā sociālā atbildība

38. *kritērijs*

Netiek pieļauta diskriminācija pēc dzimuma, seksuālās orientācijas, fiziskajiem, etniskajiem vai reliģiskajiem parametriem.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Šī kritērija mērķis ir nepieļaut diskriminējošu attieksmi un stiprināt visu sociālo grupu tiesību pilnvērtīgu ievērošanu. Tūrisms ir daļa no starptautiskās ekonomiskās sistēmas, un citu kultūru un pozitīvas pieredzes veidošana ir tās priekšnoteikums.

Diskriminācijas novēršanai ir pievēršama īpaša uzmanība šādās jomās:

- personāla atlases politika;
- darbinieku savstarpējās attiecības;
- darbinieku un klientu komunikācija.

Uzņēmuma vadība ir atbildīga par uzņēmuma iekšējās komunikācijas un procedūru pilnveidošanu, lai darbiniekiem būtu iespēja aktualizēt diskriminējošas situācijas un rosināt to risināšanu.

39. *kritērijs*

Uzņēmuma darbība atbilst spēkā esošās darba likumdošanas prasībām.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmums savā darbībā ievēro visus nacionālos un starptautiskos darba tiesību aspektus. Kā minimums, uzmanība pievēršama šādiem būtiskākajiem punktiem.

- Visi darbinieki ir saņēmuši darba līgumus, kuros iekļauta informācija par darba pienākumiem, darba apstākļiem, darbalaiku, sociālajām garantijām un atalgojumu.
- Visiem darbiniekiem atalgojums ir vismaz valstī noteiktā minimālā atalgojuma apmērā.
- Atalgojuma politika uzņēmumā ņem vērā darbinieku pieredzi un atbildības apjomu. Darbinieku dzimums nedrīkst ietekmēt atalgojuma apjomu.
- Visi darbinieki saņem apmācības un informāciju par darba drošības noteikumiem, kā arī sūdzību un pretenziju izteikšanas formātiem un konfliktsituāciju risināšanas iespējām.
- Darbā netiek pieņemtas personas, kas jaunākas par attiecīgajā likumdošanā noteikto minimālo darbinieku vecumu.

40. *kritērijs*

Uzņēmums atbalsta vietējo ekonomiku, dodot priekšroku vietējiem produktiem.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Uzņēmums iegulda centienus atbalstīt vietējo ekonomiku un sociālekonomiskos apstākļus. Izvēloties vietējos produktus tiek atbalstīta ne tikai vietējā ekonomika un sabiedrība, bet arī mazinātas negatīvās vides ietekmes, samazinot preču transportēšanas attālumus.

Tādēļ, situācijās, kurās ir iespējams, uzņēmums sadarbojoties ar atbildīgajiem darbiniekiem ir aicināts izvērtēt un dot priekšroku vietējiem produktiem un pakalpojumiem, kā arī popularizēt tos citu darbinieku un klientu vidū, tādējādi veicinot arī vietējās ekonomikas un kopienu labklājības ilgtspējīgu attīstību.

41. *kritērijs*

Uzņēmums aktīvi atbalsta vietējā līmeņa ilgtspējīgu attīstību veicinošas iniciatīvas un vietējo vides un sociālo organizāciju aktivitātes.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Lai popularizētu ilgtspējīgas attīstības iniciatīvas un paaugstinātu vietējās sabiedrības izpratni par tām un iesaistīšanos šādās iniciatīvās, uzņēmums sadarbojas ar vietējā līmeņa interešu grupām, kā arī vides un sociālajām organizācijām.

Sadarbības pasākumi un iniciatīvas var tikt veidotas ar:

- dabas aizsardzības organizācijām;
- sociālās un humanitārās palīdzības organizācijām;
- organizācijām, kas strādā ar cilvēkiem ar īpašām vajadzībām;
- vietējām skolām vai citām izglītības institūcijām;
- vietējo iedzīvotāju organizācijām un kopienu iniciatīvām;
- vietējiem ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem;
- kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas un atjaunošanas organizācijām;
- vietējām talku grupām.

42. *kritērijs*

Neizmantotie materiāli, aprīkojums un mēbeles tiek nodoti izmantošanai vietējām labdarības organizācijām.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Situācijās, kad rekonstrukciju, pārbūvju vai labiekārtošanas darbu laikā vai citu apstākļu rezultātā uzņēmuma rīcībā paliek vēl izmantojami materiāli, aprīkojums vai mēbeles, kam vairs nav pielietojuma, apdomājama ir šādu materiālu nodošana vietējām labdarības organizācijām vai konkrētām iedzīvotāju grupām.

Bioloģisko daudzveidību atbalstoša rīcība

43. *kritērijs*

Tiek respektēti visi nosacījumi, kas ievērojami, uzturoties jutīgās un aizsargājamās dabas teritorijās.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmumam ir visa nepieciešamā informācija par nosacījumiem, kas jāievēro attiecībā uz atrašanos jutīgās un aizsargājamās dabas teritorijās tā darbības zonā. Tiek rūpīgi sekots līdzi visu nosacījumu ievērošanai, un uzņēmums arī proaktīvi informē atbildīgās institūcijas par pārkāpumiem, kas identificēti, bet kā izcelsme nav balstīta uzņēmuma darbības rezultātā vai ietekmē.

Ja dabas teritorijās ir noteiktas kādas lieguma zonas vai periodi (piemēram, putnu ligzdošanas laikā vai zivju nārsta laikā), tās tiek stingri ievērotas un uzņēmuma darbība tiek atbilstoši plānota un pielāgota.

44. kritērijs

Tuvošanās savvaļas sugām un to populāciju areālam tiek veikta lēnā gaitā, lai netraucētu to dabisko izturēšanos. Netiek pieļauta savvaļas dzīvnieku aplenkšana, sagūstīšana vai izsekošana.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Pietuvošanās savvaļas dzīvnieku populācijai un indivīdiem notiek ar piesardzību. Kuģim, veicot atbilstošos manevrus, jāietur lēna un vienmērīga gaita, nepārsniedzot ātrumu 5 jūras jūdzes stundā, bez pēkšņiem paātrinājumiem.

Vēl citi vērā ņemami piesardzības pasākumi, kā:

- centieni visām areālā esošajām laivām un kuģiem novietoties vienā savvaļas dzīvnieku pusē;
- neieslodzīt dzīvniekus starp laivām vai citām fiziskajām barjerām (rifi, salas u.c.);
- neizsekot dzīvniekus, bet ļaut tiem pietuvoties kuģiem brīvprātīgi;
- netraucēt parastos dzīvnieku pārvietošanās ceļus un nevirzīt tos noteiktā virzienā.

Kuģiem tūres laikā ir jāievēro uz sugu attiecināmā specifiskā distance, kas noskaidrojama atbilstošajā dabas aizsardzības institūcijā, administrācijā vai organizācijā.

45. *kritērijs*

Vairošanās sezonas laikā tiek ievēroti papildu uzmanības pasākumi. Dzīvnieku mazuļi netiek nošķirti no grupas.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Pietuvojoties dzīvniekiem, jāņem vērā, vai grupā neatrodas mazuļi. Ja grupā atrodas mazuļi, tad minimālās ievērojamās distances garums ir palielināms. Ja tiek identificēta dzīvnieku uzvedības maiņa vai trauksme, kuģis neturpina ekskursijas aktivitātes.

Vairošanās sezonas laikā pēc iespējas jācenšas izvairīties no savvaļas dzīvnieku traucēšanas. Darbiniekiem ir jāpārzina visa nepieciešamā informācija par vietējo sugu uzvedību, kā arī teritorijām, kurās uzturēšanās vai aktivitātes noteiktos periodos ir ierobežojamas.

46. *kritērijs*

Savvaļas dzīvnieku tuvumā tiek maksimāli samazināts trokšņa apjoms, tai skaitā izslēdzot dzinēju vai pārvietojoties tukšgaitā.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Pēkšņi trokšņi var būtiski iztraucēt savvaļas dzīvnieku dabisko uzvedību, tādēļ tiešā dzīvnieku tuvumā ir jāizvairās no šādu trokšņu radīšanas.

Pavadošie gidi ir atbildīgi par visas nepieciešamās informācijas sniegšanu klientiem pirms pietuvošanās savvaļas sugām vai teritorijām, kurās ievērojama īpaša piesardzība, tai skaitā par informācijas sniegšanu attiecībā uz cilvēku uzvedību.

Tuva kontakta un novērojumu laikā jāaptur dzinēja darbība, vai tas jātur tukšgaitā.

47. kritērijs

Uzņēmums ir atbildīgs par klientu informēšanu attiecībā uz nosacījumiem tiešai saskarei, kontaktam vai suvenīru iegūšanai no dzīvnieku un augu sugām.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Uzņēmums un iesaistītie darbinieki ir pilnībā atbildīgi par visas informācijas sniegšanu klientiem attiecībā uz fiziska kontakta nosacījumiem ar savvaļas dzīvnieku vai augu sugām un piesardzības nosacījumu ievērošanas pārraudzību. Nosacījumi attiecas gan uz klientiem, gan arī pašiem darbiniekiem un pavadošo personālu.

Par izņēmumiem uzskatāmas šādas situācijas:

- uzvedības nosacījumi atpūtas makšķerēšanas aktivitātēs (papildu specifiskie kritēriji iegūstami sazinoties ar programmas koordināciju);
- dzīvnieku glābšanas pasākumi;
- kontakts ar dzīvnieku vai augu sugām zinātnisko pētījumu vai sugu monitoringu aktivitātes, kurās iesaistīti atbilstoši kvalificēti darbinieki.

48. kritērijs

Tūristi un darbinieki nebaro savvaļas dzīvniekus.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Savvaļas dzīvnieku barošana un piebarošana var atstāt būtisku negatīvu ietekmi uz to dabisko izturēšanos un ķēdes reakciju uz visu attiecīgo ekosistēmu kopumā, izjaucot dabiskās barības ķēdes un ietekmējot dzīvnieku uzvedību. Tāpat arī cilvēku klātbūtnes faktora sasaiste ar barošanu un pārtikas pieejamību var izraisīt dzīvnieku agresīvu uzvedību un drošības apdraudējumus gan darbiniekiem, gan tūristiem.

Tādēļ tūristiem sniegtajā informācijā ir skaidri jānorāda un jāizskaidro barošanas vai pārtikas atkritumu atstāšanas/izmešanas aizliegums, sekojot līdzi tā ievērošanai tūres norises laikā.

Pēc konsultēšanās ar dabas aizsardzības speciālistiem ir pieļaujama atsevišķu pievilināšanas palīglīdzekļu izmantošana (zivju eļļa u.tml.). Tomēr arī šādām rīcībām ir jābūt skaidri komunicētām ar klientiem un arī iekļautām uzņēmuma vides informācijā un vides plānā.

No šī kritērija ir atbrīvotas atpūtas makšķerēšanas tūres nodrošinošās laivas un kuģi, ja tiek ievēroti citi piesardzības nosacījumi, kas ir specifiski konkrētajam pakalpojumam.

49. kritērijs

Novērojot savvaļas dzīvniekos trauksmi vai nemieru, nekavējoties tiek palielināta distance līdz tiem.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Dažādas dzīvnieku sugas var ļoti dažādi reaģēt uz kuģu klātbūtni. Ja dzīvnieku uzvedībā ir novērojams traucējuma faktors vai trauksme, kuģim nekavējoties jāattālinās un jāietur distance, kas neapdraud dzīvnieku labsajūtu.

Atkarībā no sugas traucējuma pazīmes var būt dažādas:

- brīdinājuma trokšņi;
- pēkšņas izmaiņas pārvietošanās virzienā;
- neparastas niršanas pazīmes;
- atpūtas vai vairošanās laukumu pamešana.

Kapteinim un pavadošajam gidam ir jāpārzina visa informācija par traucējumu pazīmēm vietējo sugu uzvedībā. Ja šādi traucējumi tiek novēroti, jāpalielina distance līdz savvaļas dzīvniekiem līdz brīdim, kad traucējuma sekas vairs nav novērojamas, vai arī jāpamet teritorija.

50. kritērijs

Uzņēmums ir atvērts sadarbībai ar zinātniskajām un izpētes institūcijām, vajadzības gadījumā atvēlot uz kuģa vietu izpētes aktivitāšu norisei un palīdzot zinātniskajām institūcijām datu apkopošanas vai monitoringa veikšanas aktivitātēs.

Vadlīniju kritērijs / visi reģioni

Izpēte ir būtisks priekšnoteikums ilgtspējīgai un atbildīgai dabas resursu un bioloģiskās daudzveidības pārvaldībai. Tūrisma industrija var sniegt savu ieguldījumu ar aktivitāšu un prakses uzlabojumiem tikai tad, ja ir zināšanas par nepieciešamajiem pasākumiem un pilnvērtīga informācija par ekosistēmu un sugu stāvokli.

Tādēļ uzņēmumi ir iedrošināti veidot sadarbības ar zinātniskajām institūcijām un universitātēm plašākas zināšanu bāzes nodrošināšanai ilgtspējīga tūrisma attīstībai. Šāda sadarbība praktiski var izpausties vairākos veidos, piemēram:

- atļauja pētnieciskajam personālam doties izbraukumos, izmantojot kuģi kā platformu izpētes aktivitātēm;
- savu datubāžu veidošana (fotogrāfijas, sugu uzskaite u.c.) un to kopīgošana ar pētnieciskajām institūcijām.

Protams, ir jāievēro arī balanss, lai uz klāja notiekošās aktivitātes negatīvi neietekmētu uzņēmuma sniegtā pakalpojuma kvalitatīvu izpildi un klientu labsajūtu.

51. kritērijs

Operators atbildīgajām institūcijām ziņo par novērotajiem ievainotajiem, iesprostotajiem vai bojā gājušajiem savvaļas dzīvniekiem.

Obligātais kritērijs / visi reģioni

Ja tūres laikā tiek novēroti ievainoti, iesprostoti, krastā izskaloti vai bojā gājuši dzīvnieki, darbinieki ir atbildīgi par novērojuma paziņošanu atbildīgajām institūcijām. Tas nozīmē, ka dabas aizsargājamo teritoriju un organizāciju kontaktinformācijai ir jābūt apkopotai un viegli pieejamai atbildīgajiem darbiniekiem.

Atkarībā no specifikas institūcijas, kurām ziņojams par novērojumiem, var būt dažādas: vietējās pašvaldības vides dienesti, ostas dienesti, dabas aizsargājamās teritorijas administrācija vai speciālisti u.tml.

Ievainoto, sapinušos vai krastā izskaloto dzīvnieku glābšanas pasākumi ir veicami tikai tad, ja darbinieku vidū ir atbilstoši kvalificēti speciālisti.

Pielikumi

Pielikums A

IZŅĒMUMA GADĪJUMI

Lai kuģu operators varētu sekmīgi kandidēt uz Zilā Karoga saņemšanu, viens no pamatnosacījumiem ir pierādāma atbilstība visiem obligātajiem kritērijiem. Tomēr dažreiz izvērtēšanas procesā Nacionālajā žūrijā var rasties dažādi viedokļi par kritēriju ieviešanu un kādu problēmu iemesliem vai interpretāciju. Tādēļ žūrijai ir tiesības virzīt tālāk izvērtēšanai starptautiskajā koordinācijā un žūrijā arī šādus kandidātus, attiecīgi pamatojot iemeslus. Šāds mehānisms tiek attiecināts arī uz situācijām, kurās kādu obligāto kritēriju neieviešanu pieteicējs pamato ar objektīviem apstākļiem un pilnvērtīgu dokumentāciju, ja kopumā netiek pamazināta vides standartu ieviešanas kvalitāte.

Izņēmuma statuss tūrisma kuģu operatoru sertifikācijas kategorijā var tikt attiecināts šādās situācijās:

- Ja pieteikuma iesniegšanas laikā kāds infrastruktūras elements vēl ir plānošanas vai būvniecības stadijā un līdz ar to nav dokumentāli apliecināms, bet tiks pabeigts līdz sezonas sākumam.
- Ja sertificējamā kuģa izmērs un/vai dizains nepieļauj kādu atsevišķu kritēriju ieviešanu, piemēram, vietas ierobežojumu dēļ.
- Ja uz kuģa īstenotajām aktivitātēm nav nepieciešama pavadošā gida klātbūtne.
- Ja atkritumu apsaimniekošanas sistēma attiecīgajā valstī nenodrošina pārstrādes un dalītas savākšanas iespēju atsevišķiem atkritumu veidiem.
- Ja attiecīgās ostas infrastruktūra, no kuras norisinās kuģa tūrisma aktivitātes sezonas laikā, nenodrošina iespēju kādu tehnisko kritēriju izpildīšanai, kas tieši atkarīga no ostas infrastruktūras.
- Ja biļešu kases un ēkas, kurās tās atrodas, operators dala ar citiem uzņēmējiem un līdz ar to vides apsaimniekošanas prakse nav operatora kontrolē.

Pielikums B

UZVEDĪBAS KODEKSA IZVEIDOŠANAS VADLĪNIJAS UN PARAUGS

Vispārīgās piezīmes un padomi

> Apmeklētāju uzmanības pievēršanai ieteicams izmantot pēc iespējas vairāk vizuālās informācijas – piktogrammas, grafiskos materiālus un pat komiksus vai zīmējumus.

> Starptautiskā tūrisma galamērķos uzvedības kodeksu ieteicams izvietot vairākās valodās, ņemot vērā attiecīgās vietas specifiku un apmeklētāju izcelsmes valstis.

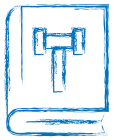

> Visa nepieciešamā informācija jāiekļauj kopīgā uzvedības kodeksā.

> Jāpievērš uzmanība korektai Zilā Karoga programmas simbolikas un logotipa lietošanai.

Minimālā iekļaujamā informācija

ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA UN IZMEŠANA

1. Norādes vai izmantotie apzīmējumi konteineru atpazīšanai.
2. Atgādinājumi par aizliegumu izmest atkritumus pār bortu vai citur dabā.
3. Atkritumu dalītās savākšanas infrastruktūras norādes un skaidrojumi (piemēram, papildu informācija uz konteineriem vai krāsu marķējums).
4. Ja attiecināms, aicinājums atkārtoti izmantot traukus vai glāzes.

SMĒĶĒŠANAS IEROBEŽOJUMI

1. Ieteicams izmantot starptautiskās piktogrammas.
2. Ja smēķēšana uz klāja ir atļauta, ir norādes uz atbilstoši atzīmētām smēķēšanas zonām, kā arī informācija par drošu un vidi neapdraudošu smēķēšanas atkritumu izmešanu tiem speciāli paredzētos konteineros vai urnās.
3. Papildu informācija par smēķēšanas atkritumu (cigarešu izsmēķi u.c.) apdraudējumu apkārtējai videi.

DROŠĪBAS INSTRUKCIJAS

1. Uzvedība un rīcība ārkārtas situācijā (piemēram, kā reaģēt, ja cilvēks iekritis ūdenī - kā pareizi pārmest glābšanas riņķi un nodot informāciju darbiniekiem par ārkārtas situāciju).
2. Kā droši pārvietoties uz kuģa (reliņu izmantošana, kāpšana pa trepēm atmuguriski un cita piemērota informācija atkarībā no specifikas).
3. Kā rīkoties sliktas pašsajūtas vai jūrasslimības gadījumā.
4. Ja attiecināms, atgādinājumi par pretapdeguma līdzekļu pareizu lietošanu un nepieciešamību uzņemt daudz ūdens, lai izvairītos no dehidrācijas.

INFORMĀCIJA PAR ATBILDĪGU UZVEDĪBU SAVVAĻAS DZĪVNIEKU TUVUMĀ (JA ATTIECINĀMS)

1. Barošanas aizliegums.
2. Tieša kontakta aizliegums.
3. Suvenīrpriekšmetu vākšanas aizliegums.
4. Papildu informācija, kas attiecināma uz konkrētu vietu un situāciju, atkarībā no specifikas.

Pielikums C

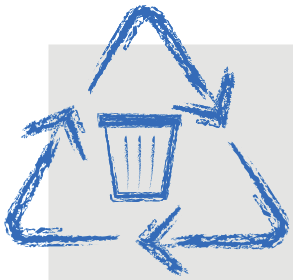

ZILĀ KAROGA PROGRAMMA

Šī tūrisma kuģa operatoram ir piešķirta Zilā Karoga balva. Zilais Karogs ir brīvprātīga vides kvalitātes zīme, kas tiek piešķirta tūrisma kuģu operatoriem par papildu centieniem un ieguldīto darba kvalitāti vides aizsardzībā un ilgtspējīgas attīstības veicināšanā. Zilā Karoga iegūšanai uzņēmumam ir jāizpilda virkne stingru kritēriju šādās jomās:

- vides izglītība un informācija;
- vides pārvalde un apsaimniekošana;
- drošība un pakalpojumu kvalitāte;
- korporatīvā sociālā atbildība;
- atbildīga attieksme pret savvaļas dzīvniekiem un ekosistēmu veselību.

Izvēloties sertificēta tūrisma kuģu operatora piedāvātos pakalpojumus, Jūs sniedzat savu ieguldījumu ilgtspējīgā jūras un saldūdens ūdens resursu izmantošanā, kā arī pozitīvu pārmaiņu veicināšanā tūrisma nozarē kopumā, samazinot tūrisma negatīvās ietekmes uz apkārtējo vidi.

Fakti par Zilā Karoga programmu

Zilo Karogu piešķir neatkarīga starptautiska sabiedriskā vides organizācija – *FEE International* (*Foundation for Environmental Education*), ko Latvijā pārstāv nodibinājums Vides izglītības fonds. Zilā Karoga balva tiek piešķirta peldvietām, jahtu ostām, kā arī tūrisma kuģu operatoriem.

Zilā Karoga iegūšanai tūrisma kuģu operatoru kategorijā ir jāizpilda vairāk nekā 50 stingru kritēriju prasības piecās dažādās jomās: vides izglītība un informācija; vides pārvalde un apsaimniekošana; drošība un pakalpojumu kvalitāte; sociālā atbildība, kā arī atbildīga attieksme pret savvaļas dzīvniekiem un ekosistēmu veselību.

Programmas kritēriji un prasības tiek pastāvīgi pārskatīti un stiprināti, nodrošinot apsaimniekošanas un vides aizsardzības pasākumu un uzlabojumu nepārtrauktību. Zilā Karoga sertifikāts un karogs tiek izsniegts uz vienu sezonu, un tas ir spēkā tikai, ja sertificētais uzņēmums nodrošina pilnvērtīgu atbilstību programmas kritērijiem. Katru gadu Zilā Karoga sertificētajos uzņēmumos norisinās neatkarīgu institūciju veiktas kvalitātes kontroles.

Ar savu uzvedību un attieksmi Jūs varat palīdzēt Zilā Karoga programmai centienos aizsargāt vides un dabas vērtības.

- Atbildīgi izmantojiet atkritumu konteinerus, kā arī šķirojiet atkritumus un neizmetiet tos dabā.
- Ja iespējams, dodieties uz savu galamērķi, izmantojot videi draudzīgus pārvietošanās veidus – ar kājām, velosipēdu vai sabiedrisko transportu.
- Ar atbildību izturieties pret piekrastes un jūras vides un dabas vērtībām.
- Izvēlieties saviem ceļojumiem galamērķus un tūrisma mītnes, kas īsteno atbildīgas vides prakses. Līdztekus Zilā Karoga programmai *FEE International* īsteno arī tūrisma mītņu ekosertifikācijas programmu Zaļā Atslēga (vairāk informācijas ***www.greenkey.global***).

Vietējā, nacionālā un starptautiskā kontaktinformācija

Šajā sadaļā jāizvieto kontaktinformācija institūcijai, kas vietējā līmenī atbild par programmas ieviešanu, kā arī nacionālā operatora un starptautiskās programmas koordinācijas kontakti, aicinot sniegt atbalstu programmas ieviešanā, sniedzot informāciju, ja konstatētas problēmsituācijas Zilā Karoga kritēriju un standartu ieviešanā.

Pielikums D

VIDES IZGLĪTĪBAS PASĀKUMU PLĀNOŠANAS UN ĪSTENOŠANAS VADLĪNIJAS

Aktivitāšu veidi

Zilā Karoga vides aktivitāšu ciklā ir jāiekļauj dažāda veida aktivitātes atšķirīgām mērķauditorijām. Vismaz daļai aktivitāšu norises vietai un tematikai jābūt piekrastes vides problemātika. Aktivitātes plānojot, izšķirami vairāki aktivitāšu veidi.

PASĪVĀS LĪDZDALĪBAS AKTIVITĀTES: iekļauj izstādes, filmu izrādīšanu, konferences, diskusijas, ekspertu prezentācijas u.tml.

AKTĪVĀS LĪDZDALĪBAS AKTIVITĀTES: iekļauj izglītojošas spēles, teātra uzvedumus, sakopšanas talku dienas, vides ekskursijas, foto vai zīmējumu konkursus, dabas aizsardzības vai zaļo tehnoloģiju pilotprojektus, *Adopt a Beach* vietējās iniciatīvas, kopienas iesaisti piekrastes monitoringā u.tml.

APMĀCĪBAS: iekļauj izglītojošas aktivitātes skolotājiem, vides izglītotājiem, pludmales apsaimniekošanu īstenojošo institūciju vai uzņēmumu personālam, kā arī līdzdalību nacionālā līmeņa apmācību programmās un pasākumos u.tml.

MEDIJU AKTIVITĀTES: mediju satura sagatavošana, kā arī izplatīšanai paredzētu informācijas un izglītojošo materiālu izveide.

Mērķa grupas

Aktivitāšu ciklam jāsasniedz dažādas mērķa grupas, domājot par to sasaisti ar vietējās vides problemātiku un tās risinājumiem. Starp šīm mērķa grupām var būt apmeklētāji un klienti, tūrisma darbinieki, vietējie iedzīvotājis, vietējie uzņēmēji, makšķernieki un zvejnieki utt. Aktivitāšu mērogam un skaitam jābūt atbilstošam vietējai un uzņēmuma situācijai un darbības mērogiem. Piemēram, ja uzņēmums īsteno savas aktivitātes populārā tūrisma galamērķī, vismaz viena aktivitāte sezonā jāplāno arī vietējai sabiedrībai un apmeklētājiem.

Integrācija ar esošām programmām un aktivitātēm

Aktivitāšu sagatavošanā un plānošanā ieteicams iesaistīt vietējās vides organizācijas un interešu grupas. Tāpat arī būtisku papildu ieguvumu var sniegt integrācija un sadarbība ar esošām vides izglītības iniciatīvām – Ekoskolu programmas skolām un jauniešiem, Zaļās Atslēgas tūrisma mītnēm piekrastē, ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu popularizācijā iesaistītajām skolām un NVO.

Informācijas sniegšana par Zilā Karoga vides izglītības aktivitātēm

Informācijai par Zilā Karoga programmā īstenotajām aktivitātēm jābūt pieejamai sabiedrībai. Minimums ir šo aktivitāšu pamatinformācijas (ieskaitot norises laiku un vietu, organizatoru kontaktinformāciju vai atbildīgās institūcijas vai organizācijas kontaktus) izvietošana biļešu kasēs un interneta vietnē, bet rekomendējama arī aktīvāka informācijas izplatīšana par aktivitāšu norisi – vietējos tūrisma birojos, pašvaldībā un masu informācijas līdzekļos.

Zilā Karoga programmas aktivitāšu ciklam neattiecināmās aktivitātes

> Aktivitātes, kas tiek īstenotas, lai izpildītu prasības citos Zilā Karoga kritērijos, kā, piemēram, stendu izgatavošana, atkritumu konteineru izvietošana vai vispārīgie sakopšanas darbi.

> Aktivitātes, kas fokusējas uz tūrisma jautājumiem bez ilgtspējīga tūrisma komponentes vai vides aizsardzības informācijas sniegšanas

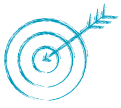

> Aktivitātes, kas mērķētas tikai uz uzņēmuma pašreklāmu un popularizāciju.

Pielikums E

Informācija, kas sniedzama pirms tūres

Informācija, kas, kā minimums, ir nodotama klientiem pirms izbraukuma sākšanās:

Drošības instrukcijas

1. Droša pārvietošanās pa klāju un kuģi.
2. Rīcība sliktas pašsajūtas vai jūrasslimības gadījumā.
3. Padomi rīcībai karstos laikapstākļos (ja attiecināms).
4. Norādes par alkohola patēriņu tūres laikā.

Norādes un instrukcijas

1. Kur atrast sanitārās labierīcības?
2. Kur atrast drošības un glābšanas inventāru un aprīkojumu?
3. Kā rīkoties, ja pasažieris iekritis ūdenī?
4. Kā atrast evakuācijas pulcēšanās punktus?

Uzvedības kodekss

1. Smēķēšanas politika un ierobežojumi.
2. Uzvedība saskarsmē ar savvaļas dzīvniekiem (ja attiecināms).
3. Uzvedība apdzīvotās vietās (ierobežojumi trokšņošanai, mūzikas atskaņošanai u.tml.), ja attiecināms.
4. Atkritumu konteineru atrašanās vieta un atkritumu šķirošana.

Vides un apkārtnes informācija

1. Informācija par attiecīgo dabas vai dabas aizsargājamo teritoriju (ja attiecināms).
2. Apkārtnes raksturojums un īpatnības (topogrāfija, veģetācija u.tml.).
3. Kultūrvēsturiskā mantojuma vietas vai vērtības apkārtnē.
4. Detalizēta informācija par bioloģisko daudzveidību un tūrē redzamajām savvaļas sugām.

Informācija par cilvēka ietekmi uz vidi un radītajiem apdraudējumiem (ja attiecināms)

1. Informācija par jūras piesārņojošiem atkritumiem (ar uzsvaru uz dažādu atkritumu sadalīšanās laiku un vides ietekmēm).

Pielikums F

VIDES MĒRĶU MATRICA

Mērķis	Kuģa vai ēkas nosaukums	Laika grafiks	Atbildīgais darbinieks	Sagaidāmais rezultāts
Plastmasas trauku aizstāšana ar papīra traukiem	Saulespuķe	24. nedēļa	Anna	Samazināta plastmasas izmantošana
Aeratoru uzstādīšana uz ūdens krāniem	Biroja ēka	2022. gada jūnijs	Kristofers	Samazināts ūdens patēriņš